

Ainevaldkond KEEL JA KIRJANDUS

1. Üldalused

1.1. Valdkonnapädevus

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus. Keele- ja kirjanduspädevus hõlmab teadmisi ja oskusi, kujundamaks keele- ja kultuuriteadlikku inimest.

Keele- ja kirjandusõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks omandab õpilane järgmised valdkonnapädevused:

- 1) austab keelt kui kultuuri kandjat ja vahendajat, hindab seda kui avaliku suhtluse vahendit, väärtustab eesti rahvuskirjandust ja rahvapärimust ning keelelist ja kultuurilist mitmekesisust;
- 2) saavutab keeleteadlikkuse, arvestab kultuuris välja kujunenud keelekasutus- ja suhtlustavasid, teadvustab keeleoskust õpioskuste alusena ning identiteedi osana;
- 3) loeb, esitab ning kirjutab eri tüüpi ja liiki tekste, analüüsib tekstide keelekasutust, ülesehitust ja vormistust, väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 4) leiab, hindab kriitiliselt ning kasutab eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, austab intellektuaalomandit;
- 5) mõistab ilukirjandusteose kunstilisi väärtusi, analüüsib ja tõlgendab eri tüüpi ning eri žanris tekstide ülesehitust, väljendust ja sisu;
- 6) omandab lugemisharjumuse, väärtustab lugemist, kujundab loetu põhjal oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, rikastab mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda keele- ja kultuuriteadmisi.

1.2. Ainevaldkonna õppeainete arvestuslik maht

Ainevaldkonna kohustuslikud õppeained on eesti keel, kirjandus ja eesti keel teise keelena. Eesti keelt õpitakse 1.–9. klassis, kirjandust 5.–9. klassis.

Ainevaldkonna õppeainete nädalatundide maht on kooliastmete kaupa järgmine:

Õppeaine	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
Eesti keel emakeelena	19	11	16
Kirjandus		4	6
Eesti keel teise keelena	*18	*16	15
Eesti keel teise keelena (7.-9.U)			*17
Eesti keel teise keelena (LÕK-klassides)	23	20	18

* - ainele on lisatud vaba tunni ressurss

Ainevaldkonna õppeainete nädalatundide jaotus kooliastmete sees ja õppesisu klasside kaupa määratakse kindlaks kooli õppekavas arvestusega, et eesti ja kirjanduse õpitulemused ning kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud oleksid saavutatavad.

Alates 2025/26. õa on kooli õppekeel eesti keel, va klassid, kus on eritugi, tõhustatud ja lihtsustatud õpe. Eesti keele tundide maht on erinev, kuna muu kodukeelega õpilased õpivad

eesti keelt teise keelena. Eesti keele teise keelena ainekava alusel või erandjuhul individuaalse õppekava alusel õpitakse tasemeni, kus õpilane on võimeline õppima edasi täies mahus eesti keele ainekava alusel.

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Eesti keele valdamine Eestis on hariduslik vajadus, mis on eduka ja jätkusuutliku õppimise eeldus kõikides õppeainetes.

Ainevaldkonna õppeainetes omandab õpilane keele- ja kirjandusteadmisi, arendab lugemis-, kirjutamis- ja suhtlusoskusi, et kasvada teadlikuks, aktiivseks ja vastutustundlikuks lugejaks, kirjutajaks ja suhtlejaks. Ainevaldkonna õppeained toetavad õpilase keele- ja kirjanduspädevuse kujunemist, identiteeditiloomet ning sotsiaalset ja kultuurilist arengut.

Valdkonnasisene lõiming toimub erinevate keelte õpetajate koostöös, ülelinnaliste koostööpartnerite toel ning programmi Pärnu linn kui õpikeskus (edaspidi PÕK) kaudu.

1.–4. klassis arendatakse eesti keele õppes kõiki keeleõpetuse osaoskusi, esmajoonel suhtlus-, lugemis- ja tekstiloomeoskust ning õigekeelsust eri tekstiliikide, sealhulgas ilukirjandustekstide lugemise, jutustamise ja kirjutamise kaudu.

Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eri õppeained, mida seob tekstikeskne ja žanriteadlik käsitlusviis ning kõikide keeleõpetusoskuste mitmekülgne ja tasakaalustatud arendamine.

Eesti keele kui teise keele õpe lähtub Euroopa keeleõppe raamdokumendi ja selle lisade põhimõtetest ning nendes kirjeldatud keeleoskustasemetest. Eesmärk on õpilaste toimetulek eestikeelses ühiskonnas, sh suutlikkus jätkata õpinguid ja siseneda tööturule. Ainevaldkonnasisese lõimingu põhialus on tekstikeskne keele- ja kirjandusõpetus. Keeleõppe tekstivalikus on erinevad autentset ühiskonnas toimimiseks vajalikud tekstitüübid ja -liigid, nii suulised kui ka kirjalikud tekstid, mis peegeldavad suhtlustavasid ja -olukordi. Oskust tekste mõista ja luua arendatakse lõimitud aine- ja tekstiõpetuse kaudu, mis seotakse ortoloogia, grammatika ja leksika õpetamisega. Kirjandusõppes soodustatakse õpilase kirjandushuvi, arendatakse tema lugejavõimeid, mõtte- ja tundemaailma, kujundatakse eetilisi tõekspidamisi ja esteetilisi hoiakuid, vaadeldakse sõnakunsti poeetikat ja kujundikeele olemust ning edendatakse väljendusoskust nii kõnes kui ka kirjas.

1.4. Võimalusi valdkonnaüleseks lõiminguks, üldpädevuste arengu toetamiseks ja õppekava läbivate teemade käsitlemiseks

Keele ja kirjanduse valdkonna ained lõimuvad valdkonnaülevalt kõikide õppeainetega ja toetavad pädevuste saavutamist teistes ainevaldkondades. Keeleoskus loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks ja toimetulekuks nii isiklikus kui ka avalikus elus. Õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus kujuneb välja mitte üksnes eesti keele, vaid kõigi õppeainete õppimise tulemusel. Keele- ja kirjandusõpetuse eriosa on tõsta õpilaste keeleteadlikkust, mis tagab tõhusa suhtluspädevuse, arusaamise keele varieerumisest žanriti ning grammatikast kui tähendusloome vahendist.

Võimalusi üldpädevuste arengu toetamiseks:

Kultuuri- ja väärtuspädevus	Eesti kultuuri tundmaõppimine, selle eripära mõistmine ja väärtustamine ning seos siinelavate erinevate rahvaste kultuuridega. Loomingu ja ilumeele kujundamine.
------------------------------------	--

Sotsiaalne ja kodanikupädevus	Eesti kultuuritausta ja ühiskonnas kehtivate tavade tundmaõppimine. Eesti kodaniku kujundamine.
Enesemääratluspädevus	Eesti ühiskonna käitumisnormidega tutvumine ja teadlik järgimine erinevates olukordades.
Õpipädevus	Teabe otsimine erinevatest allikatest. Sõnaraamatute ja Interneti keskkondade kasutamine. Oma teadmiste ja oskuste hindamine ning analüüsimine.
Suhtluspädevus	Asjakohane, selge, korrektne ja viisakas keelekasutus erinevates suhtlussituatsioonides nii suuliselt kui kirjalikult.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Oskus kasutada ja kirjeldada ümbritseva maailma sümboleid, numbreid ja eri maade mõõtühikute süsteeme. Osalemine programmis PÕK: Pernova loodusteaduste ja tehnoloogiaprogrammid, loovtööd.
Ettevõtlikkuspädevus	Toimetulek erinevates elu- ja tegevusvaldkondades ning suutlikus rakendada finantskirjaoskust.
Digipädevus	Õppimist toetavate digitehnoloogiliste vahendite ja keelekeskkondade turvaline ja asjakohane kasutamine.

Üldpädevuste kujundamisel kasutatakse erinevaid koostöövorme, õppemeetodeid ja -keskkondi. Üldpädevuste saavutamist toetab valdkonnaülevalt õppeainete eesmärgipärane lõimimine.

1.4.1. Keele ja kirjanduse valdkonna lõiming teiste ainevaldkondade ja läbivate teemadega

Läbivad teemad toetavad õpilase suutlikkust oma teadmisi ja oskusi erinevates olukordades rakendada, väärtusnorme, -hoiakuid ja -hinnanguid kujundada.

Võõrkeeled	Kirjaliku ja suulise eneseväljendusoskuse arendamine, tekstiloome, tekstist arusaamine.
Matemaatika	Matemaatikapädevuse arendamine (numbrite tundmine erinevate alustekstide kaudu, sümboolid, graafikud, diagrammid ja nende mõistmine)
Loodusained	Loodusliku mitmekesisuse väärtustamine (loodusfilmid, loodustekstid, keskkonnateemad, loodusteemaline ajakirjandus, telesaated, loodusmaja külastus). Koostöö Pärnu linna loodusainete valdkonna ühendusega.
Sotsiaalsained	Kultuurilise eripära ja üldtunnustatud käitumisreeglite tundmaõppimine.
Kunstiained	Erinevate maade kultuuripärandi ja kultuuriteemadega tutvumine vahetute kunstielamuste kaudu (kino, teater, kontserdid, näitused, muuseumid jms). Koostöö Pärnu linna kunstiainetes valdkonna ühendusega ja programmiga PÕK (Pärnu muuseum, Punane Torn, teater Endla, Kunstide Kool)
Tehnoloogia	Tehnoloogia valdkonna arengute tutvustamine, tehnoloogia kasutamisega kaasnevate ohtude tutvustamine.
Kehaline kasvatus ja liikumine	Tervislike eluviiside ja kehalise aktiivsuse väärtustamine. Koostöö Pärnu linna kehalise kasvatus ühendusega, Liikuma Kutsuva Kooliga, Spordikooliga.
Valikaine:	Infotehnoloogilise sõnavara kasutamine, erinevate platvormide ja tehnoloogiate kasutamine, nendest arusaamine.

Informaatika	
Läbiv teema: Elukestev õpe ja karjääri kujundamine	Suhtlus- ja koostööoskuste arendamine. Tutvumine erinevate ametitega ja oskus tutvustada ennast ja oma tulevikuplaane, omandada enda tutvustamiseks vajalikku sõnavara. Karjääriõpetus (erinevate asutuste külastamine, tutvumine erinevate ametite ja erialade ning edasiõppimisvõimalustega, kohtumised ja koostöö vilistlastega). Koostöö Pärnumaa Arenduskeskusega, Töötukassaga ja karjääriõpetajate võrgustikuga Pärnu linnas.
Läbiv teema: Keskkond ja jätkusuutlik areng	Vastutustundliku ja keskkonnateadliku õpilase kujundamine. Koostöö programmiga PÕK, loodusainete valdkonna ühendusega.
Läbiv teema: Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Aktiivse vastutustundliku kogukonna ja ühiskonnaliikme kujundamine, ettevõtliku hoiaku kujundamine. Koostöö sotsiaalvaldkonna ainete ühendusega ja erinevate kodanikeühendustega.
Läbiv teema: Kultuuriline identiteet	Kultuuriteadlikuse kujundamine ja kultuuride mitmekesisuse väärtustamine.
Läbiv teema: Teabekeskond ja meediakasutus	Õpilase kujunemine kodanikuks, kes teadvustab teabekeskonna ja meediakasutuse ohtusid.
Läbiv teema: Tehnoloogia ja innovatsioon	Õpilased on kursis nüüdisaegsete tehnoloogiatega.
Läbiv teema: Tervis ja ohutus	Tervisliku eluviisi järgimine, tervist edendava ja turvalise keskkonna kujundamine.
Läbiv teema: Väärtused ja kõlblus	Ühiskonnas üldtunnustatud väärtuste ja kõlbluspõhimõtete järgimine.

Valdkonnasisese ja -ülese lõimingu võimalusi, kõigi üldpädevuste kujundamist ja läbivate teemade käsitlemist kirjeldatakse kooli õppekava üldosas.

1.5. Õppe kavandamine ja korraldamine

Õpet kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üld- ja valdkonnapädevustest, kooliastme lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust, kooliastmete õppe ja kasvatuse rõhuasetustest ning lõimingust teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) arvestatakse didaktika nüüdisaegsete käsituste ja ainevaldkonnas toimunud arenguga, võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas;
- 3) toetatakse lõimingut valdkonna sees, õppeainete vahel ja õppekava läbivate teemadega, arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid;
- 4) rakendatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja tagasisidet soodustavaid õppetegevusi, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi;
- 5) arvestatakse õpilaste eelteadmisi, huvisid, individuaalseid eripärasid ja -võimeid, kasutatakse diferentseeritud sisu ja sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mille sisu ja

raskusaste toetavad individualiseeritud ja õpilasele tähenduslikku käsitlust, reageeritakse õpiraskustele ning pakutakse õpiabi;

6) taotletakse mõõdukat ja ühtlaselt jaotuvat õpikoormust, mis soodustab motivatsiooni ning jätab aega puhkuseks ja huvitegevuseks;

7) tegeldakse probleemikeskselt ja kogemuspõhiselt eluliste nähtuste ja olukordadega, seostatakse oskusi igapäevaelu ja jätkuõpingutega;

8) loetakse ja käsitletakse eri tüüpi ja liiki tekste ea- ja jõukohasuse, valikulisuse ja huvidele vastavuse põhimõttel ning ühise identiteedi kujundamise eesmärgil;

9) kujundatakse õpilase keeleteadlikkust, metakeele valdamist, suhtlus- ja väljendusoskust, keeleressursside ja -allikate teadliku kasutamise oskust;

10) kasutatakse digitehnoloogiat, -keskkondi ja -materjale, arendatakse info-, meedia- ja digikirjaoskust;

11) arendatakse eri liigis ning žanris ilukirjandustekstide avatud ja loovat analüüsi-, tõlgendamise- ja mõistmisoskust, ilukirjandusliku poeetika tundmist;

12) tegeldakse tekstilooma ja -esitlusega ning omaloomingulise kirjutamisega, kasutatakse selleks ka digivahendeid ja veebikeskkondi.

Õpitulemused ja õppesisu on kirjeldatud ainekavades klassiti, õpitulemused on välja toodud kooliastmeti.

1.6. Hindamine

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada seda teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks ja ennastjuhtiva õppija kujundamiseks.

Hinnatakse nii õppeprotsessi vältel kui ka õppeteema lõpus. Selleks rakendatakse nii diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist, mida väljendatakse nii sõnaliste hinnangute kui ka numbriliste hinnetena:

- 1) diagnostilise hindamise käigus selgitatakse välja õpilaste eelteadmiste ja oskuste tase, ainealased väärarusaamad ja spetsiifilised õpiraskused, et kavandada järgnevat õppimist ja õpetamist;
- 2) kujundava hindamise puhul saab õpilane suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta;
- 3) kokkuvõttev hindamine toimub õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, et kontrollida nii õppetöös püstitatud eesmärkide saavutamist kui ka riikliku õppekavaga sätestatud õpitulemuste saavutatust. Sõltuvalt töö mahust võib hindel olla erinev kaal.

Alates esimesest kooliastmest kaasatakse õpilane hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel. Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima.

Eesti keele õppimisel I kooliastmes hinnatakse õpilase

- 1) suulist keelekasutust, s.o kõnelemist ja kuulamist,
- 2) lugemist, s.o lugemistehnikat, kirjandus- ja muude tekstide tutvustamist, analüüsi ja mõistmist,
- 3) kirjutamist, s.o kirjatehnikat, õigekirja ja tekstiloomet.

Eesti keele õppimisel II ja III kooliastmes hinnatakse õpilase

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust,
- 2) tekstide vastuvõttu, s.o analüüsi ja mõistmist,
- 3) tekstiloomet, s.o eri tüüpi ja liiki tekstide kirjutamist,
- 4) keeleteadmisi, s.o õigekeelsuse ja keelehooldete põhimõtete rakendamist ning keelevalikute teadvustamist.

Eesti keeles hinnatakse peamiselt eri tüüpi ja liiki kirjalikke tekste.

I kooliastmes hinnatakse jutustavaid tekste, näiteks suulisi ja kirjalikke ümberjutustusi, kirjalikku jutustust pildi, pildiseeria või muu alusteksti põhjal, jutustusi enda elust.

II kooliastmes hinnatakse jutustavaid, kirjeldavaid ja põhjendavaid tekste, sealhulgas kirjalikku jutustust alusteksti põhjal, jutustavat kirjandit, arvustust. Teabetekstidest hinnatakse kirjeldust, iseloomustust, kokkuvõtteid, kultuuriainelisi lühiuurimusi, nende põhjal loodud esitlusi ja ettekandeid ning e-kirja kirjutamist.

III kooliastmes hinnatakse ka arutlevat kirjandit, selle ülesehitust, teksti vastavust teemale, asjakohaseid näiteid, võrdlemise, seoste loomise ja järelduste tegemise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud argumentide toel. III kooliastmes hinnatakse teabetekstidest kindlal eesmärgil kirjutatud ülevaateid ja kultuuriainelisi lühiuurimusi, nende põhjal loodud esitlusi ja ettekandeid ning avaliku suhtluse žanre, nagu näiteks avaldus. Tekstide hindamisel seatakse hindamiskriteeriumid, mis arvestavad tekstiliigile omaseid tunnuseid ja õpilase keelelist arengut. Hindamiskriteeriumid puudutavad tekstide sisu ja ülesehitust, konteksti sobivat lausestust ja sõnastust, õigekirja ja vormistust.

Kirjanduse õpitulemusi hinnatakse eesti keele õpitulemustest eraldi alates 5. klassist.

II ja III kooliastmes hinnatakse kirjanduse õppimisel:

- 1) tervikteoste ja tekstikatkendite lugemist ja tutvustamist,
- 2) tekstide jutustamist ja esitamist,
- 3) kirjandustekstide analüüsi, tõlgendamist ja mõistmist,
- 4) omaloomingulisi töid,
- 5) kirjandusteadmisi.

Eesti keele kui teise keele aines hinnatakse saavutatud õpitulemusi, mis põhinevad Euroopa keeleõppe raamdokumendi vastava taseme kirjeldustel.

Keele ja kirjanduse valdkonna ainete hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest.

1.7. Õppekeskkond

Kool korraldab õpet:

- 1) viisil, kus luuakse üksteist austav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivallavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu;
- 2) ruumis, kus saab kasutada digitehnoloogiat, -keskkondi ja -materjale, et arendada info-, meedia- ja digikirjaoskust;
- 3) ruumis, kus on võimalik liikumist eeldavateks tegevusteks inventari ümber paigutada (nt rühmatööd, õppemängud, draamaõppe ülesanded);
- 4) eesti keel teise keelena õppetunnis rühmades, mille soovitatav suurus on kuni 15 õpilast;

5)) kasutades Pärnu linna koostööprogrammi PÕK võimalusi (muuseumid, näitused, teater, kino, kontserdid, õpilasvahetus, õppereisid, kohtumised õpitavat keelt emakeelena kõnelejatega, et rakendada õppimist toetavaid ja mitmekesistavaid õppevorme (nt projekt-, õues- ja reisiõpe).

Teadmiste, oskuste ja hoiakute kujundamisel on kandev roll õpetajal, kes loob sobiva õppekeskkonna ja toetab väärtuskasvatust, ning koolil, kus normide, väärtuste, rituaalide, sümbolite ja lugude kaudu edendatakse omanäolist koolikultuuri.

2. Ainekavad

2.1 EESTI KEEL

Eesti keele õpetus seab sihiks, et õpilane väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit. Kooli lõpuks väljendub õpilane eesmärgipäraselt, selgelt, asjakohaselt ja keeleliselt korrektselt nii suuliselt kui ka kirjalikult ning oskab tekste vastu võtta vilunult, eesmärgistatult ja kriitiliselt ning kasutada seejuures eri keskkondi ja allikaid. Tekstiloomes püüeldakse selle poole, et õpilane tunneks eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära ja funktsiooni ning väljendaks end sobiva ja rikkaliku sõnavara abil. Niisugused sihid loovad eeldused, et õpilane tuleb toime mitmesuguste suhtlustoimingutega igapäevaelus, tööl või õpinguid jätkates.

2.1.1 Õppeaine kirjeldus

Eesti keele oskus kõnes ja kirjas pole üksnes aineõpetuse eesmärk, vaid ka inimese identiteedi, tema mõtlemis- ja tundevoime kujunemise alus ning jätkusuutliku ja enastjuhtiva õppimise eeldus kogu edasiseks eluks. Mõistes eesti keele tähtsust sotsiaalse suhtluse vahendina ja rahvusliku kultuuri kandjana, kujuneb õpilasest täisväärtuslik ühiskonnaliige, kes suudab ennast erinevates suhtlusolukordades selgelt ja lodusalt väljendada, mõistab erinevaid tekste, on võimeline argumenteerima ja mõtestatud teksti looma.

Põhikoolis pannakse alus õpilaste sotsiaalsele kirjaoskusele, neis kujundatakse teadmisi ja oskusi, mis lubavad toime tulla suulise ja kirjaliku suhtlusega, tekstide vastuvõtu ja loomisega. 1.–4. klassis on eesti keel kirjandusega lõimitud õppeaine, milles taotletakse nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmärgi. I kooliastmes loeb õpilane vähemalt kümme, 4. klassis vähemalt neli tervikteost eesti või maailma lastekirjandusest. Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eraldi, kuid tugevasti lõimitud õppeained, mille kaudu arendatakse sihivärdse lugemise, suulise keelekasutuse ja kirjutamisoskust.

I kooliastmes keskendutakse õpilaste teadmiste ja oskuste kujundamisel nii suulisele kui ka kirjalikule keelele. Arendatakse lugemis- ja kirjutamisoskust ning oskust ennast väljendada. Esimeses kooliastmes on oluline saavutada kirjutamisoskus, mis võimaldab oma mõtteid kirjalikult väljendada. Ilukirjanduse tervikteoste valib õpilane õpetaja soovitusel lugemiseks nii eesti kui ka välisautoritelt, arendades oskust loetud teost tutvustada, selle põhjal jutustada ja küsimuste toel arutleda. Tähtis on kujundada lugemisharjumus, soodustada positiivset lugemiskogemust ja pakkuda lugemisorõmu.

II ja III kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi neljas õppevaldkonnas: suuline ja kirjalik suhtlus, teksti vastuvõtt, tekstiloomine ning keeleteadlikkus. Keelepädevuse tagab eripalgeline autentne tekstivalik, mis võimaldab omandada keeleteadmisi ja kujundada hoiakuid. Suhtlemisõpetusega kujundatakse oskust kasutada eri kanaleid ja keskkondi, oskust arvestada suhtlemisel eesmärki, partnerit ja olukorda, oskust vahendada teavet, väljendada oma arvamusi ja hinnanguid.

Teksti vastuvõtu õpetusega arendatakse kriitilise lugemise oskust ning analüüsitakse erinevaid tarbetekste.

Tekstiloomine õpetusega kujundatakse mitmekülgset ja eesmärgistatud eneseväljendusoskust. Keeleteadlikkuse õpetusega avardatakse keeleteadmisi, omandatakse õigekeelsuspõhimõtted, kujundatakse eesti keelt väärtustavat hoiakut. Arendatakse oskust tänapäeva eesti kirjakeelt

teadlikult kasutada, kujundatakse arusaamist keele arengust ja muutumisest ning murrete eripärast.

Keeletundides omandatakse konkreetseid keeleteadmisi ja praktilisi oskusi, analüüsitakse loetut ja kuuldot, kujundatakse keelega seotud hoiakuid ja antakse hinnanguid ning kirjutatakse eri liiki tekste. Arendatakse oskust sobivatest allikatest ja keskkondadest infot hankida, seda lugeda ja kriitiliselt hinnata. Keeleallikate kasutamine lõimitakse tekstiloomesse, st, et õpilane oskab teabe põhjal langetada teadlikke keelevelikuid, mis arvestavad suhtlusolukorra sobivust. Tekstitöös on oluline ka digitaalse sisu loomine, muutmine ja taasesitamine.

2.1.2 Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust; 2) väärtustab eesti keelt; 3) omandab eesti keele lugemistehnika; 4) loeb eesmärgistatult eri allikatest ja keskkondadest; 5) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste käsikirjaliselt ja arvutil eri keskkondades; 6) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult; 7) analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste; 8) tunneb eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust ning mõistab nende sisu; 9) kujundab lugemise kaudu esmaseid hoiakuid ja tõekspidamisi, väärtustab lugemist. 	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust; 2) mõistab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit; 3) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult; 4) teeb õpitu piires keeleteadlikke valikuid, kasutab korrektset kirjakeelt ja sobivat sõnavara; 5) loeb tekste ladusalt ja eesmärgistatult eri keskkondades ja allikatest; 6) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste eri keskkondades ja allikate toel; 7) analüüsib ja hindab eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste; 8) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära; 9) kujundab lugemise kaudu hoiakuid ja tõekspidamisi; 10) väärtustab lugemist, leiab endale sobivat lugemisvara. 	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) väärtustab oma rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust; 2) väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit. 3) on keeleteadlik, väljendab end eesmärgipäraselt, selgelt, asjakohaselt ja keeleliselt korrektselt suuliselt ning kirjalikult; 4) loeb tekste vilunult, eesmärgistatult ja kriitiliselt eri keskkondades ja allikatest; 5) kirjutab eesmärgistatult ja keeleliselt korrektselt eri liiki tekste eri keskkondades ja allikate toel; 6) analüüsib ja hindab kriitiliselt eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste, arvestab intellektuaalomandiga; 7) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära ning funktsiooni; 8) kujundab lugemise kaudu väärtushoiakuid ja tõekspidamisi;

		<p>9) väljendab end sobivat ja rikkalikku sõnavara kasutades;</p> <p>10) omandab lugemisharjumuse ja väärtustab lugemist.</p>
--	--	---

2.1.3. Õpitulemused

I kooliaste

1.klass

Õpitulemused:

- 1) väärtustab eesti keelt;
- 2) analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
- 3) eristab häälikuid (asukoht ja järjekord sõnas), täishääliku pikkusi;
- 4) toimib õpetaja ja kaaslase suulise juhendi järgi;
- 5) kuulab õpetaja ja kaaslase esituses lühikest eakohast teksti, mõistab kuulnud lause, jutu sisu;
- 6) teab, et sõnadel on lähedase või vastandtähendusega sõna ja nimetab neist mõningaid;
- 7) väljendab end suhtlusolukordades arusaadavalt: palub, küsib, tänab, vabandab;
- 8) jutustab suunavate küsimuste toel kuuldust, nähtust, loetust;
- 9) koostab õpetaja abiga pildiseeria või küsimuste toel suulise jutu,
- 10) esitab luuletust peast.

Õppesisu:

SUULINE KEELEKASUTUS

Kuulamine

Helide, häälte ja häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas), hääliku pikkuse eristamine, põhirõhk täishääliku pikkusel.

Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine.

Kõnelemine

Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine olukorrale.

Töö lähedase tähendusega sõnaga, sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine.

Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel.

Lihtlauseliste küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine.

Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas.

Esemete, nähtuste, tegelaste jms võrdlemine, ühe-kahe tunnuse alusel rühmitamine.

Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus.

Jutustamine kuulatu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria, etteantud teema põhjal; aheljutustamine.

Klassiga ühiselt kogetud sündmuste vahendamine jutustades: jutustamine eri rollides. Pantomiiim-mõistatused tuttavate juttude kohta.

Tuttava luuletuse, dialoogi peast esitamine.

LUGEMINE

Praktilised tööd:

- tunneb häälik-tähelist vastavust, loeb õpitud teksti enam-vähem ladusalt, lausehaaval üksiku peatusega raskema sõna ees oma kõnetempos või sellest aeglasemalt;
- mõistab häälega või endamisi (vaikse häälega või huuli liigutades) lugedes loetu sisu;
- vastab teksti kohta käivatele küsimustele, mille vastused on palas otsesõnu öeldud;
- mõtleb jutule alguse või lõpu;
- on lugenud mõnda lasteraamatut, nimetab nende pealkirja ja autoreid, annab loetule emotsionaalse hinnangu (lõbus, tõsine, igav ...);

Õppesisu:

Lugemine

- Trükitähtede (nii suurte kui väikeste) tundma õppimine. Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine.

- Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo, oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine.
- Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust. Sõna, lause, teksti sisu mõistmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, üksiksõnade jm alusel. Loole lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine. Küsimustele vastamine, millele vastus on tekstis otsesõnu kirjas.

Luuletuste ilmekas (mõtestatud) lugemine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga.

Tekstiliikide eristamine: jutt, muinasjutt, luuletus, mõistatus.

Kirjandustekstid: liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend. Loetule emotsionaalse hinnangu andmine (lõbus, tõsine, igav jne).

Huvipakkuva raamatu leidmine kooli või kodukoha raamatukogust täiskasvanu abiga.

KIRJUTAMINE

Praktilised tööd:

- kasutab õigeid kirjutamisvõtteid, teab, kuidas väikesi ja suuri kirjatähti kirjutatakse ning sõnas õigesti seostatakse;
- kirjutab tahvlilt ära;

täidab tahvlinäidise järgi õpetaja abiga õpilaspäevikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, varustab töö kuupäevaga;

- koostab näidise järgi kutse;

eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, sõna, lauset;

kirjutab omasõnade algusesse *k, p, t*;

kirjutab õigesti lühemaid (kuni 2-silbilisi) sõnu ja lauseid;

teab, et lause lõpeb punktiga;

teab, et lause alguses, inimeste, loomade, oma kodukoha nimes kasutatakse suurt algustähte;

kirjutab õigesti oma nime.

KIRJUTAMINE

Õppesisu:

Kirjatehnika

Kirja eelharjutused. Väikeste kirjatähtede õppimine. Suurte kirjatähtede õppimine.

Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Töö vormistamine näidise järgi, töö puhtus, käekirja loetavus. Teksti ärakiri tahvlilt, õpikust.

Kirjalik tekstiloome

Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitlus (kujundamine näidise järgi).

Jutu kirjutamine pilditaiendusena.

Õigekeelsus

Häälik, sõna, lause, tekst. Tähed ja tähestik.

Täis- ja kaashäälikud. Täishääliku pikkuse eristamine ja õigekiri, kaashääliku pikkusega tutvumine. Sulghäälik (k, p, t) sõnade alguses.

Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes.

Liitsõna vaatlus (moodustamine).

Sõnade lõpu õigekiri, *-d* ja *-vad* (mitmus) ning *-b* (teigusõna 3. pööre) õigekirjaga tutvumine.

Tutvumine jutustava (väit-), küsi- ja hüüdlausega. Lause lõpumärgid: punkt, (küsi- ja hüüumärgi vaatlemine). Koma lauses (teksti vaatlus).

Oma kirjutusvea parandamine õpetaja abiga.

Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine (15–20 sõna lihtlausetena).

2.klass

Õpitulemused:

- 1) eristab täis- ja suluta hääliku pikkusi;
- 2) väärtustab eesti keelt;
- 3) kuulab õpetaja ja kaaslaste eakohast teksti ning toimib saadud sõnumi kohaselt õpetaja abil;
- 4) koostab kuuldu põhjal lihtsama skeemi ja kaardi õpetaja abil;
- 5) kasutab kõnes terviklauseid;
- 6) teab ja leiab vastandtähendusega sõnu ning õpetaja abil ka lähedase tähendusega sõnu;
- 7) väljendab arusaadavalt oma soove ja kogemusi väikeses ja suures rühmas; vestleb oma kogemustest ja loetust;
- 8) annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksti, filmi ja teatrietenduse sisu;
- 9) koostab õpetaja abil jutu pildiseeria, pildi või küsimuste toel; mõtleb jutule alguse või lõpu;

- 10) vaatleb ja kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi õpetaja suunavate küsimuste toel;
- 11) esitab luuletust peast.

Õppesisu:

SUULINE KEELEKASUTUS

Kuulamine

Hääliku pikkuste eristamine sõnamängus, liikumise ja liigutuste abil, pöhirõhk suluta kaashäälikul.

Õpetaja ja kaaslaste suulise mitmeastmelise juhendi meeldejätmise ja selle järgi toimimine mängus, praktilise ülesande lahendamisel (välitund, otsimine, mõõtmine).

Õpetaja ettelõetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ja lihtsa skeemi koostamine õpetaja juhendamisel.

Kaaslaste ettelugemise kuulamine ja hinnangu andmine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana).

Kõnelemine

Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus: muinasjutude esitamine, igapäevaolukordade lavastamine. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevus, intonatsioon) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses.

Nii enese kui ka teiste soorituste tunnustav kommenteerimine.

Oma arvamuse avaldamine (raamatu, filmi jm) kohta ja selle põhjendamine. Arutlemine paaris ja rühmas.

Sõnatähenduste selgitamine ja täpsustamine aktiivse sõnavara laiendamiseks.

Kuuldud jutu ümberjutustamine; pikema dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja sisule.

Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine.

Eri meeleoluga luuletuste (aastaajad, laste elu) mõtestatud peast esitamine.

LUGEMINE

Praktilised tööd:

- Loeb õpitud teksti suhteliselt õigesti, ladusalt (lugemistempo võib olla kõnetempost aeglasem), parandab ise oma lugemisvigu, enamasti väljendab intonatsioon loetava sisu;
- mõistab häälega või endamisi lugedes loetu sisu;
- vastab teemakohastele (ka lihtsamatele tekstis mitte otsese infoga seotud) küsimustele;
- leiab tekstis iseseisvalt vastused konkreetsetele küsimustele ja töötab õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel;

- tunneb ära jutu, luuletuse, mõistatuse, näidendi ja vanasõna;
- kasutab õpiku sõnastikku õpetaja abiga sõnade leidmiseks algustähe järgi;
- on lugenud jõukohaseid lasteraamatuid, nimetab tegelasi ja annab edasi loetu sisu mõne huvitava, enam meeldinud episoodi järgi;

Lugemine

Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi: oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse, sobiva intonatsiooni kasutamine. Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine.

Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus.

Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses ning lasteraamatutes.

Tekstist õpitavate keelendite, samuti sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade jms leidmine. Õpiku sõnastiku kasutamine.

Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ja partnereid arvestades.

Eri liiki lühitekstide (teade, kiri, ajakirja rubriik, sõnastik) mõistev lugemine. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust.

Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine.

Loetud jutustuse ja muinasjutu kohta kava koostamine (teksti jaotamine osadeks); skeemi/kaardi koostamine õpetaja abiga. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine (ka siis, kui vastus otse tekstis ei sisaldu). Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine.

Luuletuste ilmekas (mõtestatud) esitamine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga.

Tekstiliikide eristamine: jutustus, luuletus, näidend, mõistus, vanasõna.

Kirjandustekstid: rahvaluuleline liisusalm, muinasjutt, mõistus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend.

Loetud raamatu tutvustamine ja soovitamine. Vajaliku teose otsimine kooli või kodukoha raamatukogust autori ja teema järgi täiskasvanu abiga.

KIRJUTAMINE

Praktilised tööd:

- kasutab kirjutades õigeid väikeste ja suurte kirjatähtede tähekujusid ja seoseid;
- kirjutab tahvlilt või õpikust ära;

- täidab iseseisvalt õpilaspäevikut ja kujundab vihikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, kirja joonelisele lehele, varustab töö kuupäevaga;
- koostab õpetaja abiga kutse, õnnitluse ja teate;
- kirjutab loovtöö ning ümberjutustuse pildiseeria, tugisõnade ja küsimuste abil;
- eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, silpi, sõna, lauset, täishäälikuühendit;
- kirjutab õigesti sulghääliku omasõnade algusesse ja omandatud võõrsõnade algusesse;
- märgib kirjas õigesti täishäälikuid;
- teab peast võõrtähtedega tähestikku;
- alustab lauset suure algustähega ja lõpetab punkti või küsimärgiga;
- kasutab suurt algustähte inimeste ja loomade nimedes, tuttavates kohanimedes;
- kirjutab õigesti sõnade lõppu -d (mida teed?), -te (mida teete?), -sse (kellesse? millesse?),
- -ga (kellega? millega?), -ta (kellela? milleta?);
- kirjutab etteütlemise järgi õpitud keelendite ulatuses sisult tuttavat või võõrast teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi (20–25 sõna lihtlausetena).

Kirjatehnika

Suurte ja väikeste kirjatähtede kordamine.

Kirjutamise tehnika arendamine: ühtlane kirjarida, õiged tähekujud nii väikestel kui suurtel kirjatähtedel.

Näidise järgi kirjatöö paigutamine vihiku lehele, kirjapaberile; kuupäeva kirjutamine.

Kirjalik tekstiloomine

Kutse, õnnitluse ja teate koostamine õpetaja abiga.

Tekstilähedase ümberjutustuse kirjutamine küsimuste ja tugisõnade toel.

Loovtöö skeemi, kaardi toel; fantaasialugu. Jutu ülesehitus: alustus, sisu ja lõpetus; jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutlemine.

Õigekeelsus

Varasemale lisanduvalt keeleteadmised: täishäälikuühendi õigekiri, suluta kaashääliku pikkus ja õigekiri;

k, p, t s-i ja h kõrval; i ja j silbi alguses, h sõna alguses.

Silbitamine, poolitamise üldpõhimõtted.

3.klass

Õpitulemused:

- 1) väärtustab eesti keelt;
- 1) kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi;
- 2) väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt: palub, küsib, selgitab, keeldub, vabandab, tänab; vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ning lühivastuseid;
- 3) vaatleb sihipäraselt, kirjeldab eesmärgipäraselt nähtut, eset, olendit, olukorda, märkab erinevusi ja sarnasusi;
- 4) avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta;
- 5) annab küsimuste toel arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse sisu; koostab kuuldu/loetu põhjal skeemi/kaardi;
- 6) jutustab loetust ja läbielatud sündmusest; jutustab pildiseeria, tugisõnade, märksõnaskaemi ja küsimuste toel; mõtleb jutule alguse ja lõpu;
- 7) leiab väljendamiseks lähedase ja vastandtähendusega sõnu;
- 8) esitab luuletust peast;

Õppesisu:

Kuulamine

Hääliku pikkuste eristamine, põhirõhk sulghääliku pikkusel.

Pikema suulise juhendi meeldejätmise ja selle järgi toimimine. Kaaslase ja õpetaja juhtnõrde kuulamine, nende järgi toimimine.

Ettelugemise kuulamine. Kuuldu ning nähtu kommenteerimine. Fakti ja fantaasia eristamine.

Õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine.

Kuuldu ja nähtu sisu ümberjutustamine. Dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja nende ütlustele.

Kõnelemine

Häälde- ja intonatsiooniharjutused. Selge häälduse jälgimine teksti esitades. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevuse, intonatsiooni) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumise, tänamise) valik suhtlemisel. Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid, teietamine ja sinatamine.

Kõnelemine eri olukordades: vestlus tundmatuga, sh telefonitsi, klassi/kooli esindamine, võistkonda kutsumine, koostegevusest loobumine jms.

Sõnavara arendamine: sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtähendusega sõna leidmine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas.

Oma arvamuse avaldamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslase arvamuse küsimine.

Mõtete väljendamine terviklausetena ja sobiva sõnastusega (sõnavalik, mõtte lõpuleviimine).

Küsimuste moodustamine ja esitamine ning neile vastamine.

Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal; aheljutustamine.

Sündmuste, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi ning tabeli abil.

Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus erisuguste meeleolude väljendamiseks.

Tuttava luuletuse ja dialoogi ilmekas (mõtestatud) esitamine.

Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.

LUGEMINE

Praktilised tööd:

- loeb nii häälega ja kui endamisi ladusalt ja teksti mõistes; mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti;
- loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga;
- töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel;
- vastab suulistele ja lühikestele kirjalikele küsimustele loetu kohta;
- eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku, keeldu;
- tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kirja;
- on lugenud läbi vähemalt neli eesti ja väliskirjaniku teost, kõneleb loetud raamatust;
- teab nimetada mõnda lastekirjanikku.

Lugemine

Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus).

Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemise klassitahvlilt ja vihikust.

Jutustava ja kirjeldava teksti ning tarbe- ja teabeteksti lugemine.

Üksikute tingmärkide, skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses.

Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi.

Töö tekstiga: tekstist õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine. Õpiku sõnastiku iseseisev kasutamine. Teksti jaotamine osadeks ning tekstiosade pealkirjastamine. Loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine. Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine, tegelaste iseloomustamine.

Jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine. Riimuvate sõnade leidmine. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel.

Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine. Vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt.

Tekstiliikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri

Kirjandus: folkloorne lastelaul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.

KIRJUTAMINE

Praktilised tööd:

- kasutab kirjutades õigeid tähekujusid, kirjutab loetava käekirjaga;
- kirjutab tahvlilt ja õpikust õigesti ära; paigutab teksti korrektselt paberile või arvutis, vormistab vihiku/õpilaspäeviku nõuetekohaselt;
- eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, lauset; märgib kirjas häälikuid õigesti; eristab lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja suluta kaashäälikuid; kirjutab õigesti asesõnu;
- märgib õpitud sõnades õigesti kaashäälikuühendit; kirjutab õigesti sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse; märgib kirjas õigesti käänd- ja pöördsõnade õpitud lõppe ja tunnuseid;
- teab peast võõrtähtedega tähestikku, kasutab lihtsamat sõnastikku ja koostab lihtsaid loendeid tähestik- järjestuses;
- kirjutab suure algustähega lause alguse, inimeste- ja loomade nimed ning õpitud kohanimed;
- piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi;
- kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi (30–40 sõna);
- koostab kutse, õnnitluse, teate, e-kirja; kirjutab eakohase pikkusega loovtöid (k.a. ümberjutustusi) küsimuste, tugisõnade, joonistuse, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel.
- kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus käsitsi ja arvutiga eakohaseid tekste vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adressaadile

KIRJUTAMINE

Kirjatehnika

Kirjutamise tehnika süvendamine, oma loetava käekirja kujundamine, kirjutamise kiiruse arendamine. Kirjutamisvilumuse saavutamine (õiged tähekujud ja proportsioonid, loetav käekiri, ühtlane kirjarida, kirjatöö nõuetekohane välimus, töö vormistamine). Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Oma kirjavea parandamine. Etteütlemise järgi kirjutamine. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, ümbrik.

Õigekiri

Tähestiku järjekord. Täis- ja kaashäälikuühendi õigekiri. Täis- ja suluta kaashääliku pikkuse kordamine, sulghääliku pikkuse eristamine ja õigekiri. *k*, *p*, *t s*-i ja *h* kõrval. *i* ja *j* õigekiri (v.a. võõrsõnades ja tegijanimedes). *h* sõna alguses. Sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses.

Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes, tuntumates kohanimedes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetustes. Poolitamise harjutamine. **Liitsõna.**

Nimi-, omadus- ja tegusõna. Ainsus ja mitmus. Sõnavormide moodustamine küsimuste alusel. Mitmuse nimetava ning *sse*-lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus. Olevik ja minevik. Pöördelõppude õigekirjutus. Erandliku õigekirjaga ase- ja küsisõnad (ma, sa, ta, me, te, nad, kes, kas, kus).

Väit- (jutustav), küsi- ja hüüdlause. Lause lõpumärgid. Koma kasutamine loetelus; *et, sest, vaid, kuid, aga, siis, kui* puhul; sidesõnad, mis koma ei nõua.

Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (30–40 sõna). Oma kirjavea iseseisev leidmine.

Sõnavara: lähedase ja vastandtähendusega sõna. Sõna ja tema vormide õigekirja ning tähenduse omandamine ja täpsustamine.

Tekstiloomed

Lausete laiendamine ja sidumine tekstiks.

Tarbeteksti (ajaleheartikli, teate, nimekirja jne) kirjapanek.

Ümberjutustuse kirjutamine tugisõnade, skeemi, kaardi või kava toel.

Loovtöö kirjutamine (vaba jutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu). Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus.

Sündmusest ja loomast kirjutamine.

Jutule alguse ja lõpu kirjutamine.

Kirja kirjutamine..

Oma kirjutatud teksti üle kaaslasega arutamine.

II kooliaste

4.klass

Õpitulemused:

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpilane:

- Kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi;
- jutustab kuuldu teksti ümber;
- esitab kuuldu ja nähtu kohta küsimusi;
- väljendab oma arvamust, annab infot arusaadavalt edasi;
- leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku vormi;
- esitab peast ilukirjandusteksti omal valikul, loeb teksti rollis;
- annab juhiste alusel kaaslasele tagasisidet.

Suuline ja kirjalik suhtlus

Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Juhendi järgimine ja kuuldu põhjal tegutsemine.

Kuuldud teksti ümberjutustamine. Lavastuse, kuuldud proosa-, luule- ja ainetekstide sisu ümberjutustamine. Õpetaja ettelugemise järel (ainealane tekst, lõikhaaval) oluliste mõistete ja seoste leidmine.

Kuuldu kohta täpsustavate küsimuste esitamine. Esitatud küsimuste mõistmine ja küsimustele vastamine.

Loetu ja kuuldu kohta arvamuse avaldamine ja seisukoha põhjendamine, näite toomine tekstist. Kaaslaste arvamuse küsimine. Suulises keelekasutuses kirjakeele põhinormingute järgimine eakohasel viisil. Mõtete väljendamine selgelt ja arusaadavalt, mõtte lõpuleviimine ja mõtete omavaheline seostamine.

Rühmavestlus etteantud teemal, vestluse tulemuse esitus. Rühmareeglite kokkuleppimine, sobiva koostöövormi valimine. Kõnelemisel kaaslaste mõtete ümbersõnastamine, enda mõtete lisamine. Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele, mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid.

Dialogi ja dramatiseeringu esitamine. Rollimäng. Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.

TEKSTI VASTUVÕTT

Praktilised tööd:

- Otsib teavet tundmatute sõnade kohta, selgitab nende tähendust;
- valdab lihtsamaid lugemistehnikaid, eesmärgistab lugemist;
- kirjeldab tarbe- ja ilukirjandusteksti peamisi erinevusi;
- vastab teksti põhjal koostatud küsimustele tekstinäidete või oma sõnadega, koostab teksti kohta küsimusi ja leiab tekstist vajalikku infot;
- nimetab ilukirjanduse põhiliike, proosa, luule, draama, ja nende tunnuseid;
- nimetab rahvaluule põhiliike ja nende tunnuseid;
- tutvustab loetud proosateose sisu ja tegelasi ning kõneleb loetust; kirjeldab teksti põhjal sündmuste toimumise aega, kohta ja tegelasi;
- kirjeldab luuletuse meeleolu, aega, kohta;
- esitab ilukirjandusteksti mõtestatult;
- leiab vajaliku või huvipakkuva raamatu;
- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast väärtkirjandusteost (raamatut);
- tutvustab loetud raamatut kaaslastele, annab loetule hinnangu ning põhjendab seda.

Teksti vastuvõtt

Tundmatu sõna tähenduse leidmine õpiku sõnastikust ja Sõnaveebist. Tähenduse selgitamine.

Lugemiseks valmistumine, lugemise eesmärgistamine, keskendunud lugemine.

Lugemistehnika arendamine, korduv ülelugemine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine. Lugemist hõlbustavad võtted. Lause, lõigu ning tervikteksti mõistmine ja ümberjutustamine.

Tarbeteksti ja ilukirjandusteksti eesmärgi ja lugemise eripära. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, remarkide, üksiksõnade jm alusel. Enne lugemist olemasolevate teemakohaste teadmiste ja kogemuste väljaselgitamine, oma küsimuste esitamine ning uute teadmiste vastu huvi äratamine (mida tean, mida tahaksin teada).

Ilukirjandustekst, kujundlik keelekasutus. Ilukirjanduse põhiliigid: luule, proosa, draama, nende erijooned.

Jutustava teksti vastuvõtt. Süžee, sündmuste toimumise koht, aeg ja tegelased, käivitav sündmus, lahendus. Sündmuste järjekorra edasi edasiandmine. Arutlemine tekstis käsitletud teema, tegelaste motiivide üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine tekstinäidete toel. Küsimustele vastamine tekstinäidete või oma sõnadega. Loetava kohta märkmete, märksõnaskaemi, kava ja küsimuste koostamine. Loetud teksti dramatiseering õpetaja juhiste toel.

Luuletuse teema määratlemine, aja ja koha kirjeldamine, meeleolu kirjeldamine. Luuletuse ja proosateksti mõtestatud esitamine (meeleolu, laad).

Vajaliku ja huvipakkuva raamatu leidmine kataloogi või e-otsingut kasutades. Loetud raamatu sisu ja tegelaste tutvustamine ja lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja põhjendamine.

Rahvaluule põhiliikide ära tundmine ja tunnuste nimetamine: muinasjutt, muistend, lühivormid (mõistatus, vanasõna, anekdoot).

TEKSTILOOME

Praktilised tööd:

- Jutustab ja kirjutab loetust ning läbielatud sündmusest;
- jutustab tekstilähedaselt, kokkuvõtlikult kavapunktide järgi, märksõnaskeemi ja küsimuste toel;
- kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus käsitsi ja arvutiga jutustava teksti;
- kirjutab lühema tarbeteksti vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adreessadile;
- tunneb kirjutatavate teksti ülesehitust ja vormistustavasid;
- kirjutab eakohase pikkusega loovjutte küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel;
- tunneb protsesskirjutamise etappe, täiendab oma tööd tagasiside põhjal;
- rakendab omandatud keeleteadmisi teksti kirjutamisel ja toimetamisel.

Tekstiloome

Ümberjutustamine ja ümberjutustuse kirjutamine: tekstilähedane, valikuline (mõne tegelase vaatepunktist), kokkuvõtlik, loov. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamise või asendamisega. Ümberjutustus kavapunktide, märksõnade ja küsimuste toel.

Aheljutustamine. Fantaasialoo, muinasjutu või muistendi kirjutamine.

Lühemate tarbetekstide kirjutamine: seletus- ja veenmiskiri, e-kiri, teade. Kirja esitav osa ja taustaosa. Juhendavate tekstide kirjutamine: retsept, juhend või reeglistik. Kiri, ümbriku vormistamine.

Protsesskirjutamine: kirjutamiseks valmistumine (märksõnad, idee- või mõtteskeem, sündmuste kaart), mustandite kirjutamine, tagasiside põhjal töö täiendamine, toimetamine, viimistlemine, avaldamine.

KEELETEADLIKKUS

Praktilised tööd:

- Kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi ja kaashäälikuühendi reeglit ja erandeid;
- järgib kirjutamisel õpitud häälikuõigekirjareegleid;
- eristab liitsõna täiend- ja põhiosa, liitsõna ja liitega sõna, aimab liitsõna tähendust täiend- ja põhiosa põhjal;
- selgitab sõna tähendust sõnastiku tähendusseletuse ja näidislausete põhjal;
- järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- eristab sõnu liigiti;
- oskab pöörata tegusõnu ainsuses ja mitmuses ning kasutada jaatavat ja eitavat kõnet tekstis;
- oskab määrata lauseliikmeid ja teab nende ülesannet lauses;
- moodustab ja kirjavahemärgistab lauseid õpitu piires korrektselt.

Keeleteadlikkus

Häälikuõpetus ja õigekiri

Helilised ja helitud häälikud. Liidete *-gi* ja *-ki* õigekiri. Täis- ja kaashäälikuühend. Kaashäälikuühendi õigekiri, sulghäälik sõna keskel. Tähtede *i* ja *j* õigekiri tegijanimedes ja liitsõnades.

Sõnavaraõpetus

Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, täiendi funktsioon liitsõnas. Liitsõna tähendus. Liitsõna ja liitega sõna erinevused.

Sõna tähenduse selgitamine oma sõnadega sõnastiku tähendusseletuse ja näidislausete põhjal (nii raamatu- kui ka veebivariandist).

Vormiõpetus

Sõnaliigid ja nende funktsioon.

Tegusõna. Jaatava ja eitava kõne kasutamine tekstis. Tegusõna pöörde, tegusõna pööramine ainsuses ja mitmuses.

Käändsõna. Käändsõnad: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käändsõna arv, ainsus ja mitmus.

Muutumatud sõnad: mäarsõnad, hüüdsõnad, sidesõnad, kaassõnad.

Lauseõpetus

Lause ja lauseliikmed. Alus, öeldis, sihtis määrus ja nende ülesanne lauses kui tervikus. Lihtsamad lause laiendamise võimalused.

5.klass

Õpitulemused:

Suuline ja kirjalik suhtlus:

- 1) valib juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali;
- 2) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, avaldab viisakalt ja olukorrast lähtuvalt arvamust, sõnastab järelduse;
- 3) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;
- 4) põhjendab oma seisukohta ja aktsepteerib kaaslaste põhjendatud seisukohti;
- 5) kasutab suhtluses sobivaid keelevahendeid, sh korrektset kirjakeelt õpitu piires nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses.

Teksti vastuvõtt

Õpilane:

- 1) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;
- 2) iseloomustab õpitud tekstiliike ja nende kasutamise võimalusi;
- 3) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
- 4) kuulab ja jälgib vastuvõetavat teksti, valib lugemise eesmärgile sobiva lugemisviisi.

Tekstiloom

Õpilane:

- 1) leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet;
- 2) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhietappe;
- 3) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt eri liiki eakohaseid tekste.

Keeleteadlikkus

Õpilane:

- 1) kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliikide tüüpjuhte ning põhilisi käänd- ja pöörsõna vorme;
- 2) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;
- 3) järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- 4) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja –analüüsis.

Õppesisu:

Suuline ja kirjalik suhtlus:

Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslaste ja täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ning kirjalikus tekstis. Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldu kohta arvamuse esitamine. Suuline arvamused avaldus ja vestlus etteantud teemal. Küsimustele vastamine, esitus ja tutvustus. Seisukoha põhjendamine paaris- või rühmatöö ajal ning kõnejärg. Kaaslase täiendamine ja parandamine. Kaasõpilaste töödele hinnangu andmine ja tunnustuse avaldamine. Klassivestlus.

Teksti vastuvõtt:

Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ning vajaliku teabe leidmine. Visuaalselt esitatud info (foto, joonise, graafiku) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine. Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, vaatamine, kokkuvõtte tegemine, kuuldu konspekterimine. Skeemist, tabelist, kuulutusest, sõiduplaanist ja hinnakirjast andmete

kirjapanek ning seoste esiletoomine. Tarbe- ja õppetekstide (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart, saatekava jne) mõtestatud lugemine.

Tekstiloomed:

Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt.

Protsesskirjutamine: suuline eeltöö, kava ja mõttekaardi koostamine, teksti kirjutamine, viimistlemine, toimetamine ja avaldamine, tagasiside saamine. Kirjandi ülesehitus.

Sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus. Mustand. Oma vigade leidmine ja parandamine. Teksti loomine pildi- ja näitmaterjali põhjal. Fakt ja arvamus. Uue info seostamine oma teadmiste ja kogemustega. Kirja kirjutamine, ümbriku vormistamine. Lühiettekanne internetist või teatmeteostest leitud info põhjal. Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi, looduse, tegevuskoha, tunnete ja inimese kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ning selle väljendamine. Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumistest jutustamine ning kirjutamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine. Arutlemine. Põhjuse ja tagajärje eristamine. Raamatust kokkuvõtte kirjutamine.

Õigekeelsus ja keelehoole:

Üldteemad

Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled. Sugulaskeeled ja sugulasrahvad.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Tähestik. Täis- ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend. Kaashäälikuühendi õigekiri. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades).

Sõnavaraõpetus

Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, liitsõna tähendusvarjund. Liitsõna ja liitega sõna erinevused. Sõnavara avardamine ja täpsustamine. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist).

Vormiõpetus

Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad ja muutumatud sõnad. Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, lihtminevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ja mitmuses. Tegusõna oleviku- ja minevikuvormi kasutamine tekstis. Käändsõna. Käändsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käänamine. Käänded, nende küsimused ja tähendus. Õige käände valik sõltuvalt lause kontekstist. Ainsus ja mitmus.

Lauseõpetus

Lause. Alus ja öeldis. Lause laiendamise lihtsamaid võimalusi. Korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlauses. Koondlause kasutamine tekstis. Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ja kasutamine.

Muud õigekirja teemad

Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isiku- ja kohanimed.

Praktilised tööd:

- Osalemine klassivestluses ja arutelus (arvamus, põhjendus).
- Kuuldu põhjal tegutsemine ja arvamuse avaldamine.
- Esitluse või tutvustuse tegemine.

- Paaris- ja rühmatöös kaaslase täiendamine ja parandamine.
- Kaasõpilaste töödele hinnangu andmine ja tunnustamine.
- Vajaliku info leidmine raamatust, ajakirjast ja ajalehest.
- Visuaalse info (foto, joonis, skeem, tabel) tõlgendamine.
- Eesmärgistatud lugemine ja kuulamine, kokkuvõtte tegemine.
- Tarbetekstide ja õppetekstide mõtestatud lugemine.
- Andmete väljakirjutamine kuulutusest, sõiduplaanist, hinnakirjast.
- Hinnangu andmine loetule, nähtule või kuuldule.
- Kirjandi kirjutamine protsessina (kava, mustand, viimistlus).
- Teksti loomine pildi või näitmaterjali põhjal.
- Kirjelduse kirjutamine (ese, inimene, paik, tunne).
- Jutustuse kirjutamine (isiklik kogemus, ajalis-põhjuslik järgnevus).
- Otsekõne kasutamine jutustuses.
- Arutleva teksti katsetamine (põhjus–tagajärg).
- Raamatu kokkuvõtte kirjutamine.
- Kirja kirjutamine ja ümbriku vormistamine.
- Lühiettekanne leitud info põhjal.
- Tähestiku ja häälikute liigitamise harjutused.
- Kaashäälikuühendi õigekirja harjutused.
- Silbitamise ja poolitamise harjutused.
- Liitsõnade moodustamine ja tähenduse selgitamine.
- Sõnavara täiendamine sõnaraamatute abil.
- Tegusõna oleviku ja mineviku kasutamine tekstis.
- Käändsõnade käänamise ja käände valiku harjutused.
- Lihtlause ja koondlause koostamine.
- Küsi-, väit- ja hüüdlause kasutamine tekstis.
- Algustäheõigekirja harjutused (nimed, pealkirjad).

6.klass

Õpitulemused:

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpilane:

- 1) valib juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali;
- 2) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, avaldab viisakalt ja olukorrast lähtuvalt arvamust, sõnastab järelduse;
- 3) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;
- 4) põhjendab oma seisukohta ja aktsepteerib kaaslaste põhjendatud seisukohti;
- 5) kasutab suhtluses sobivaid keelevahendeid, sh korrektset kirjakeelt õpitu piires nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses.

Teksti vastuvõtt

Õpilane:

- 1) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;
- 2) iseloomustab õpitud tekstiliike ja nende kasutamise võimalusi;
- 3) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;

- 4) võrdleb tekste, esitab küsimusi, avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte;
- 5) kuulab ja jälgib vastuvõetavat teksti, valib lugemise eesmärgile sobiva lugemisviisi;
- 6) tunneb keele ja kirjanduse valdkonna teabekeskondi, leiab neist vajaliku teabe;
- 7) võrdleb eri allikatest pärit infot, eristab olulist ebaolulisest, fakti arvamusest.

Tekstiloom

Õpilane:

- 1) leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet;
- 2) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhietappe;
- 3) jutustab, kirjeldab, võrdleb ja arutleb suuliselt ja kirjalikult;
- 4) esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande;
- 5) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt eri liiki eakohaseid tekste;
- 6) vormistab kirjalikud tekstid korrektselt nii käsikirjas kui ka arvutis.

Keeleteadlikkus

Õpilane:

- 1) nimetab Eestis kõneldavaid keeli, sugulaskeeli ja rahvaid;
- 2) eristab keelevariante, sh murdeid, sotsiolekte, toob näiteid nende kasutusest;
- 3) kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliikide tüüpjuhte ning põhilisi käänd- ja pöörsõna vorme;
- 4) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;
- 5) järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- 6) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja -analüüsis;
- 7) kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe.

Õppesisu:

Suuline ja kirjalik suhtlus:

Arvamuse avaldamine, põhjendamine paaris- või rühmatöö käigus, kõnejärg. Kaaslase parandamine, täiendamine. Arvamuse tagasisõõtmine, kaaslasega nõustumine, kaaslase täiendamine, parandamine. Kaasõpilaste töödele hinnangu andmine ja tunnustuse avaldamine. Klassivestlus, diskussioon. Telefonivestlus: alustamine, lõpetamine. Suhtlemine virtuaalkeskonnas: eesmärgid, võimalused, ohud (privaatse ja avaliku ala eristamine). E-kiri.

Teksti vastuvõtt:

Raadio- ja telesaadete eripära, vormid ning liigid, eesmärgistatud kuulamine/vaatamine. Oma sõnadega kokkuvõtte tegemine. Saatekava. Trükiajakirjandus. Pressifoto. Karikatuur. Pildiallkiri. Teabegraafika. Reklaam: sõnum, pildi ja sõna mõju reklaamis, adressaat, lastele mõeldud reklaam. Tarbetekstide keel: kataloogid, kasutusjuhendid, toodete etiketid. Skeemist, tabelist, kuulutusest, sõiduplaanist, hinnakirjast andmete kirjanek ja seoste väljatoomine.

Tekstiloom:

Protsesskirjutamine: suuline eeltõõ, kava ja mõttekaardi koostamine, teksti kirjutamine, viimistlemine, toimetamine, avaldamine, tagasiside saamine. Kirjandi ülesehitus. Sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus. Mustand. Oma vigade leidmine ja parandamine. Alustekst, selle edasiarenduse lihtsamaid võtteid. Lisateabe otsimine. Erinevatest allikatest

pärit info võrdlemine, olulise eristamine ebaolulisest, selle väljakirjutamine. Uue info seostamine oma teadmiste ja kogemustega, selle rakendamine konkreetsest tööülesandest lähtuvalt. Visuaalsed ja tekstilised infoallikad, nende usaldusväärsus. Teksti loomine pildi- ja näitmaterjali põhjal. Fakt ja arvamus. Kiri, ümbriku vormistamine. Lühiettekanne, esitlus Internetist või teatmeteostest leitud info põhjal. Privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika.

Õigekeelsus ja keelehoole:

Üldteemad

Kirjakeel, argikeel ja murdekeel

Häälikuõpetus ja õigekiri

g, b, d s-i kõrval. h õigekiri. i ja j õigekiri (tegijanimed ja liitsõnad). gi- ja ki-liite õigekiri.

Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel. f-i ja š õigekiri.

Õppetegevuses vajalike võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnad). Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest (nii raamatust kui veebivariandist).

Sõnavaraõpetus

Kirjakeelne ja kõnekeelne sõnavara, uudissõnad, murdesõnad, släng. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist).

Vormiõpetus

Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Omadussõna käänamine koos nimisõnaga. lik- ja ne-liiteliste omadussõnade käänamine ja õigekiri. Omadussõnade võrdlusastmed. Võrdlusastmete kasutamine. Omadussõnade tuletusliited. Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (ne- ja line-liitelised omadussõnad). Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine. Põhi- ja järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Arvsõnade käänamine. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ja numbritega, nende lugemine. Arvsõnade kasutamine tekstis. Asesõnade käänamine ja kasutamine. Sõnaraamatute kasutamine käändsõna põhivormide kontrollimiseks.

Lauseõpetus

Liitlause. Liitlausete sidumine liitlauseks. Sidesõnaga ja sidesõnata liitlause. Kahe järjestikuse osalausega liitlause kirjavahemärgistamine. Otsekõne ja saatelause. Saatelause otsekõne ees, keskel ja järel. Otsekõne kirjavahemärgid. Otsekõne kasutamise võimalusi. Üte ja selle kirjavahemärgid.

Muud õigekirja teemad

Algustäheõigekiri: ajaloosündmused; ametinimetused ja üldnimetused; perioodikaväljaanded; teoste pealkirjad. Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri, lühendite lugemine.

Praktilised tööd:

- Arvamuse avaldamine ja põhjendamine paaris- ja rühmatöös.
- Klassivestluses ja diskussioonis osalemine (kõnejärg, nõustumine, täiendamine).
- Kaaslase tööle hinnangu andmine ja tunnustuse avaldamine.
- Telefonivestluse rollimäng (alustamine, lõpetamine).
- E-kirja kirjutamine ja virtuaalsuhtluse reeglite arutelu.
- Raadio- ja teleaadete eesmärgistatud kuulamine/vaatamine.
- Kuuldu või vaadatu kokkuvõtte tegemine oma sõnadega.
- Reklaami ja pressifoto sõnumi analüüs.

- Karikatuuri, teabegraafika ja pildiallkirja tõlgendamine.
- Tarbetekstidest info väljakirjutamine (tabel, skeem, sõiduplaan).
- Protsesskirjutamine (kava, mustand, viimistlemine).
- Kirjandi kirjutamine (sissejuhatus, arendus, lõpetus).
- Info otsimine ja võrdlemine eri allikatest.
- Fakti ja arvamuse eristamine tekstis.
- Kiri ja ümbriku vormistamine.
- Lühiettekanne / esitlus leitud info põhjal.
- Teksti loomine pildi või näitmaterjali alusel.
- Õigekirjaharjutused (h, g/b/d, i/j, gi/ki, võõrsõnad).
- Silbitamise ja poolitamise harjutused.
- Õigekirja kontrollimine sõnaraamatust.
- Kirjakeelse ja kõnekeelse sõnavara eristamine.
- Sõnavara täiendamine sõnaraamatute abil.
- Omadus- ja arvsõnade käänamise ja õigekirja harjutused.
- Otsekõne ja liitlause kasutamine tekstis.
- Algustähe ja lühendite õigekiri tekstides.

III kooliaste

7.klass

Õpitulemused:

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpilane:

- 1) nimetab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt argikeelest;
- 2) esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;
- 3) teeb kuuldu ja loetu kohta nii suulise kui ka kirjaliku kokkuvõtte;
- 4) märkab tekstides ja suhtluses tehtavaid keelevelikuid;
- 5) kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavaid ja võimalusi.

Teksti vastuvõtt

Õpilane:

- 1) iseloomustab peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;
- 2) loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;
- 3) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist, eesmärgist, autorist ja suhtlusolukorrast;
- 4) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust, kommenteerib, tõlgendab ning seostab oma kogemuste ja mõtetega;
- 5) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti vastuvõtmisel, analüüsimisel ja tõlgendamisel ning seoste loomisel.

Tekstiloomed

Õpilane:

- 1) leiab tekstiloomeks vajalikku teavet eri allikatest ja keskkondadest, valib kriitiliselt

teabeallikaid ning osundab neid sobivas vormis;

2) kirjutab ja valmistub esinemiseks etappide kaupa;

3) ehitab teksti üles vastuvõtjat arvestades, järjestab ja seostab info loogiliselt ning valdab peamisi tekstisidususvõtteid;

4) esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);

5) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt, vormistab korrektselt eri liike tekste

(teabetekstid, sh kindla eesmärgiga ülevaated, kokkuvõtted ja lühiuurimused;

meediatekstid, sh uudis, intervjuu; arvamustekstid, sh kirjand, kommentaar, arvamislugu; avaliku suhtluse tekstid, sh avaldus, seletuskiri);

6) kasutab kirjutamisel mitmeid keeleallikaid ja teeb saadud teabe põhjal teadlikke keelevelikuid.

Keeleteadlikkus

Õpilane:

1) väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest, kirjeldab ja mõistab eesti keele eripära, kujunemist ja rolli teiste keelte taustal, suhestab keeli teadlikult;

2) suhtub mõistvalt eesti keelt teise keelena kõnelejatesse, on toetav vestluspartner;

3) järgib eesti õigekirja aluseid ja põhimõtteid, kasutab õigekirjakorrektorit;

4) kasutab eesti kirjakeelt avalikult esinedes ning õppides;

5) kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ja -vorme, lauseehituse peajooni;

Õppesisu:

Suuline ja kirjalik suhtlus:

Kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine, asjakohaste küsimuste esitamine. Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik. Aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusringis.

Teksti vastuvõtt:

Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine. Meedia olemus ja eesmärgid tänapäeval.

Meediatekstide tunnused. Põhilised meediakanalid. Kvaliteetajakirjandus ja meelelahutuslik meedia. Fakti ja arvamuse eristamine. Meediatekstide põhiliigid: uudislugu, arvamislugu, intervjuu, reportaaž, kuulutus. Uudisloo ülesehitus ja pealkiri. Arvamislugu ülesehitus ja pealkiri. Tele- ja raadiosaated.

Tekstiloome:

Kirja kirjutamine ja vormistamine, keelevahendite valik. Teabe edastamine, reprodutseerimine, seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Uudisloo kirjutamine: materjali kogumine, infoallikad, vastutus avaldatu eest. Uudisloo pealkirjastamine. Intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine. Kirjalike tööde vormistamise põhimõtted. Teksti arvutitöötlus. Arvamislugu suuline ja kirjalik kommenteerimine: isikliku seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, selle põhjendamine.

Õigekeelsus ja keelehoole:

Üldteemad

Kirjakeel ja argikeel. Eesti keele murded. Oskussõnavara. Sõnadeta suhtlemine.

Häälikuõpetus ja õigekiri. Häälikute liigitamine. Kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, kaashäälikuühendi õigekirja erandid. Veaohtliku häälikuõigekirjaga sõnad.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Häälikute liigitamine. Kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, kaashäälikuühendi õigekirja erandid. Veaohtliku häälikuõigekirjaga sõnad. Omasõnad ja võõrsõnad. Veaohtlike võõrsõnade õigekiri. Silbitamine, pikk ja lühike silp. Õigehäälidus: rõhk ja välde. Välte ja õigekirja seosed. ÕS-ist (nii veebi- kui ka raamatuvariandist) õigekirja ja õigehääliduse kontrollimine.

Sõnavaraõpetus

Sõna ja tähendus, sõnastuse rikastamine, sünonüümide tähendusvarjundid. Homonüümid ja veaohtlikud paronüümid.

Vormiõpetus ja õigekiri

Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad (nimi-, omadus, arv- ja asesõnad) ja muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad). Sõnaliikide funktsioon lauses.

Tegusõna pöördelised vormid: pööre, arv, aeg, kõneviis, tegumood. Tegusõna vormide kasutamine lauses. Tegusõna käändelised vormid. Tegusõna astmevaheldus: veaohtlikud tegusõnad ja sõnavormid. Õige pöördevormi leidmine ÕS-ist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Liit-, ühend- ja väljendtegasõna. Tegusõna kokku- ja lahkukirjutamine.

Käändsõnad. Käänetevahelised seosed. Veaohtlikud käändevormid. Käändsõna astmevaheldus: veaohtlikud käändsõnad ja sõnavormid. Õige käändevormi leidmine ÕS-ist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul.

Omadussõna võrdlusastmed: veaohtlikud sõnad.

Käändsõna kokku- ja lahkukirjutamine. Numbrite kirjutamine: põhi- ja järgarvud, kuupäevad, aastad, kellaajad. Muutumatud sõnad. Määr- ja kaassõnade eristamine.

Praktilised tööd:

- Kuuldu ja loetu kokkuvõtte tegemine (suuliselt ja kirjalikult).
- Asjakohaste küsimuste esitamine teksti või kõne põhjal.
- Meili kirjutamine ja vormistamine (eesmärgipärane keelekasutus).
- Meediateksti suuline kommenteerimine vestlusringis.
- Sõnalise ja pildilise info seostamine.
- Piltteksti ja teabegraafika lugemine ning tõlgendamine.
- Meediatekstide liikide eristamine (uudis, arvamus, intervjuu jmt).
- Fakti ja arvamuse eristamine.
- Uudise ja arvamusloo ülesehituse analüüs.
- Tele- ja raadiosaadete põhisisu vahendamine.
- Kirja kirjutamine ja vormistamine.
- Uudisloo kirjutamine (info kogumine ja pealkirjastamine).
- Intervjuu koostamine (küsitlemine, kirjutamine, toimetamine).
- Arvamusloo kommenteerimine (suuline ja kirjalik).
- Teksti arvutitöötlus ja vormistamine.
- Kaashäälikuühendi õigekirja harjutused.
- Õigehääliduse ja rõhu/välte harjutused.
- ÕS-i kasutamine õigekirja ja vormide kontrolliks.

- Veaohlike sõnade õigekirja harjutused (oma- ja võõrsõnad).
- Sünonüümide, homonüümide ja paronüümide eristamine.
- Sõnaliikide määramine ja kasutamine lauses.
- Tegusõna vormide kasutamine ja harjutamine.
- Käände- ja pöördevormide leidmine ÕS-ist.
- Numbrita ja kokku-/lahkukirjutamise harjutused.

8.klass

Õpitulemused:

Suuline ja kirjalik suhtlus:

Õpilane:

- 1) teeb kuuldu ja loetu kohta nii suulise kui ka kirjaliku kokkuvõtte;
- 2) arutleb eakohastel teemadel, lahendab keelealaseid probleemülesandeid ja osaleb diskussioonides;
- 3) põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 4) märkab tekstides ja suhtluses tehtavaid keelevalikuid;
- 5) kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavaid ja võimalusi.

Teksti vastuvõtt:

Õpilane:

- 1) teeb järeldusi kasutatud keelevahendite kohta ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina;
- 2) hindab kriitiliselt sõnumi suhtlusmooduseid, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja tekstilist osa;
- 3) võtab kokku ja konspekterib tekste, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel, osutab arusaamatule;
- 4) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust, kommenteerib, tõlgendab ning seostab oma kogemuste ja mõtetega;
- 5) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti vastuvõtmisel, analüüsimisel ja tõlgendamisel ning seoste loomisel.

Tekstiloome:

Õpilane:

- 1) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt, vormistab korrektelt eri liike tekste (teabetekstid, sh kindla eesmärgiga ülevaated, kokkuvõtted ja lühiuurimused; meediatekstid, sh uudis, intervjuu; arvamustekstid, sh kirjand, kommentaar, arvamusslugu; avaliku suhtluse tekstid, sh avaldus, seletuskiri);
- 2) seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga eesmärgiga, vahendab kuuldu ja loetud tekste sobiva pikkuse ja täpsusega, viidates allikale;
- 3) kirjutab suhtlussituatsiooni sobivaid tekste, arvestab teksti vastuvõtjat, järgib õigekirjanorme, kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid ja sõnavara;
- 4) kasutab kirjutamisel mitmeid keeleallikaid ja teeb saadud teabe põhjal teadlikke

keelevalikuid.

Keeleteadlikkus:

Õpilane:

- 1) järgib eesti õigekirja aluseid ja põhimõtteid, kasutab õigekirjakorrektorit;
- 2) tunneb peamisi lausetarindeid ja varieerib neid kirjutades korrektsel ja sobival viisil, sh kasutab liit- ja lihtlauseid, lauselühendiga lauseid, otsekõnet;
- 3) kasutab ja mõistab tekstis erineva stiiliväärtusega sõnu ja väljendeid, tunneb eesti keele sõnamoodustuse põhimõtteid;
- 4) kirjeldab õpitud metakeele piires tekstide ülesehituslikku ja grammatilist ning sõnavaralist eripära;
- 5) kasutab teadlikult mitmesuguseid keeleallikaid, tunneb sõnaartikli ülesehitust, märke ja märgendeid, leiab teavet õigekirja, vormimoodustuse ja tähenduse kohta.

Õppesisu:

Suuline ja kirjalik suhtlus:

Suhtlusolukord, suhtlusolukorra komponendid, suhtluspartnerid. Erinevates suhtlusolukordades osalemine. Suhtlusolukorraga arvestamine. Suhtlemisel partneri arvestamine. Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, telefonivestlus. Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö käigus arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kompromissi leidmine, kaaslaste oeldu/tehtu täiendamine ja parandamine. Kaaslaste tööle põhjendatud hinnangu andmine. Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine. Väitlus, väitluse reeglid.

Teksti vastuvõtt:

Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamižanrid), nende eesmärgid. Teksti vastuvõtmise viisid. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine. Kõne kuulamine, märkmete tegemine. Konspekteerimine. Kõne põhjal küsimuste esitamine. Tekstist olulisema teabe ja probleemide leidmine, tekstist kokkuvõtte tegemine. Reklaamtekst, reklaamtekstide eesmärk ja tunnused. Reklaami keel. Kriitiline lugemine. Avalik ja varjatud mõjutamine. Peamised keelelised mõjutamisvõtted, demagoogia. Meediaeetika kesksed põhimõtted. Sõnavabaduse põhimõtte ja selle piirangud. Teabetekstide eesmärk, teabeteksti tunnused ja ülesehitus. Juhend ja uurimus. Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine.

Tekstiloomed:

Teabe edastamine, reprodutseerimine, seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Erinevat liiki alustekstide põhjal kirjutamine. Refereerimine. Teabeallikatele ja alustekstidele viitamise võimalused. Viidete vormistamine. Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine. Kõne näitlikustamine. Ettekande koostamine ja esitamine. Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõtte, kirjandi ülesehitus. Teksti liigendamine. Jutustava, kirjeldava või arutleva kirjandi kirjutamine.

Õigekeelsus ja keelehoole:

Üldteemad

Eesti kirjakeele kujunemine 19. sajandil.

Algustäheõigekiri

Nimi, nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid; kohad ja ehitised; asutused, ettevõtted ja organisatsioonid; riigid ja osariigid; perioodikaväljaanded; teosed, dokumendid ja sarjad; ajaloosündmused; üritused; kaubad.

Lauseõpetus ja õigekiri

Lause. Lause suhtluseesmärgid. Lauseliikmed: öeldis, alus, sihitis, määrus ja öeldistäide. Täiend. Korduvate eri- ja samaliigiliste lauseliikmete ja täiendite kirjavahemärgistamine, koondlause. Lisandi ja ütte kirjavahemärgistamine ja kasutamine lauses. Liht- ja liitlause. Lihtlause õigekiri. Rindlause. Rindlause osalausete ühendamise võimalused, rindlause kirjavahemärgistamine. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Põimlause õigekiri. Segaliitlause. Lauselühend. Lauselühendi õigekiri. Lauselühendi asendamine kõrvallausega. Liht- ja liitlause sõnajärg. Otsekõne, kaudkõne ja tsitaat. Otsekõnega lause muutmine kaudkõneks.

Praktilised tööd:

- Osalemine diskussioonis ja väitluses (reeglite järgimine).
- Arvamuse avaldamine ja põhjendamine rühmatöös.
- Telefonivestluse ja ametliku pöördumise rollimäng.
- Suulise arutelu tulemuste kirjalik kokkuvõte.
- Kaaslase tööle põhjendatud tagasiside andmine.
- Eri tekstiliikide lugemine ja võrdlemine.
- Kuuldu põhjal märkmete tegemine ja konspekterimine.
- Reklaamteksti ja mõjutusvõtete analüüs.
- Kriitiline lugemine (avalik/varjatud mõjutamine).
- Piltteksti ja teabegraafika tõlgendamine.
- Teksti kokkuvõtte kirjutamine.
- Refereerimine alustekstide põhjal.
- Ettekande ja kõne koostamine ning esitamine.
- Viidete vormistamine.
- Jutustava, kirjeldava või arutleva kirjandi kirjutamine.
- Kirjandi eeltöö ja teksti liigendamine.
- Algustäheõigekirja harjutused (nimed, pealkirjad, asutused).
- Lauseliikmete ja lausetüüpide määramine.
- Liht- ja liitlausete õigekiri.
- Otse- ja kaudkõne kasutamine ja ümberkujundamine.
- Kirjavahemärkide õigesti kasutamine (koond-, rind- ja põimlause).

9.klass

Õpitulemused:

Suuline ja kirjalik suhtlus:

Õpilane:

- 1) nimetab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt argikeelest;
- 2) esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;
- 3) teeb kuuldu ja loetu kohta nii suulise kui ka kirjaliku kokkuvõtte;
- 4) arutleb eakohastel teemadel, lahendab keelealaseid probleemülesandeid ja osaleb

diskussioonides;

5) põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult;

6) märkab tekstides ja suhtluses tehtavaid keelevalikuid;

7) kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavaid ja võimalusi.

Teksti vastuvõtt:

Õpilane:

1) iseloomustab peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;

2) loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbeline tekste;

3) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist, eesmärgist, autorist ja suhtlusolukorrast;

4) teeb järeldusi kasutatud keelevahendite kohta ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina;

5) hindab kriitiliselt sõnumi suhtlusmooduseid, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja tekstilist osa;

6) võtab kokku ja konspekteerib tekste, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel, osutab arusaamatule;

7) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust, kommenteerib, tõlgendab ning seostab oma kogemuste ja mõtetega;

8) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti vastuvõtmisel, analüüsimisel ja tõlgendamisel ning seoste loomisel.

Tekstiloome:

Õpilane:

1) leiab tekstiloomeks vajalikku teavet eri allikatest ja keskkondadest, valib kriitiliselt teabeallikaid ning osundab neid sobivas vormis;

2) kirjutab ja valmistub esinemiseks etappide kaupa;

3) ehitab teksti üles vastuvõtjat arvestades, järjestab ja seostab info loogiliselt ning valdab peamisi tekstisidususvõtteid;

4) esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);

5) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt, vormistab korrektselt eri liike tekste (teabetekstid, sh kindla eesmärgiga ülevaated, kokkuvõtted ja lühiuurimused; meediatekstid, sh uudis, intervjuu; arvamustekstid, sh kirjand, kommentaar, arvamusaluse; avaliku suhtluse tekstid, sh avaldus, seletuskiri);

6) seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga eesmärgiga, vahendab kuulnud ja loetud tekste sobiva pikkuse ja täpsusega, viidates allikale;

7) kirjutab suhtlussituatsiooni sobivaid tekste, arvestab teksti vastuvõtjat, järgib õigekirjanorme, kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid ja sõnavara;

8) kasutab kirjutamisel mitmeid keeleallikaid ja teeb saadud teabe põhjal teadlikke keelevalikuid.

Keeleteadlikkus:

Õpilane:

1) väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest, kirjeldab ja mõistab eesti keele eripära, kujunemist ja rolli teiste keelte taustal, suhestab keeli teadlikult;

- 2) suhtub mõistvalt eesti keelt teise keelena kõnelejatesse, on toetav vestluspartner;
- 3) järgib eesti õigekirja aluseid ja põhimõtteid, kasutab õigekirjakorrektorit;
- 4) kasutab eesti kirjakeelt avalikult esinedes ning õppides;
- 5) kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ja -vorme, lauseehituse peajooni;
- 6) tunneb peamisi lausetarindeid ja varieerib neid kirjutades korrektsel ja sobival viisil, sh kasutab liit- ja lihtlauseid, lauselühendiga lauseid, otsekõnet;
- 7) kasutab ja mõistab tekstis erineva stiiliväärtusega sõnu ja väljendeid, tunneb eesti keele sõnamoodustuse põhimõtteid;
- 8) kirjeldab õpitud metakeele piires tekstide ülesehituslikku ja grammatilist ning sõnavaralist eripära;
- 9) kasutab teadlikult mitmesuguseid keeleallikaid, tunneb sõnaartikli ülesehitust, märke ja märgendeid, leiab teavet õigekirja, vormimoodustuse ja tähenduse kohta.

Õppesisu

Suuline ja kirjalik suhtlus:

Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid. Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väärikus. Anonüümsuse mõju keelekasutusele. Aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusringis. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine. Suhtlemine ajakirjanikuga. Väitlus, väitluse reeglid.

Teksti vastuvõtt:

Veebilehed: eesmärgid ja ülesehitus. Veebist teabe otsimine, teabeallikate ja info kriitiline hindamine. Teabe talletamine ja süstematiseerimine. Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine. Tarbetekstide eesmärk, tarbetekstide tunnused ja ülesehitus. Tarbe- ja teabetekstidest olulise info leidmine, süstematiseerimine ja selle põhjal järelduste tegemine. Funktsionaalstiilid: tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamitekstide keelekasutus.

Tekstiloomed:

Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Arutluse põhiskeem: väide, põhjendus, järeldus. Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik, tekstilõigu ülesehitus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused. Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa sidumine tervikuks. Sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel vastavalt suhtluseesmärkidele. Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära. Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine. Keeleteadmiste rakendamine töös tekstidega. Keelekujundite kasutamine tekstiloomel: konteksti sobivad ja sobimatud kujundid. Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus, taotlus.

Õigekeelsus ja keelehoole:

Üldteemad

Keeleuendus. Kirjakeele areng tänapäeval: võimalused ja ohud. Keelesugulus, soomeugri ja indoeuroopa keeled. Eesti keele eripära, võrdlus teiste keeltega.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Muutumatu sõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Tsitaatsõnade märkimine kirjas.

Võõrnimedega õigekiri ja vormimoodustus. Lühendamise põhimõtted ja õigekiri, lühendite

käänamine. Poolitamine, sh võõrsõnade ja nimede poolitamine. Arvuti keelekorrektori kasutamine.

Sõnavaraõpetus

Keelendite stiilivärving, seda mõjutavad tegurid. Fraseologismid, nende stiilivärving. Sõnavara täiendamise võimalused: sõnade tuletamine, liitmine ja tehissõnad. Sagedamini esinevad tuletusliited ja nende tähendus. Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased veebiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade tähenduse ja stiilivärvingu leidmiseks.

Praktilised tööd:

- Osalemine väitluses (väide–põhjendus–järelalus).
- Meediateksti kommenteerimine (suuliselt või kirjalikult, viisakas keelekasutus).
- Veebisuhtluse analüüs: eesmärgid, ohud, anonüümsus.
- Loetu suuline ja kirjalik vahendamine.
- Rollimäng: suhtlemine ajakirjanikuga.
- Info otsimine veebist ja allikate kriitiline hindamine.
- Tarbetekstist info leidmine ja süstematiseerimine.
- Teabegraafika / piltteksti tõlgendamine.
- Funktsionaalstiilide eristamine (meedia-, reklaami-, tarbetekst).
- Arutleva teksti kirjutamine (väide–põhjendus–järelalus).
- Teksti pealkirjastamine ja lõigustamine.
- Jutustava, kirjeldava ja arutleva teksti sidumine.
- Tarbetekstide koostamine (CV, avaldus, seletuskiri, taotlus).
- Teksti toimetamine (sõnastus ja lausestus).
- Õigekirja harjutused (lühendid, nimed, tsitaatsõnad, kokku- ja lahkukirjutamine).
- Keelekorrektori kasutamine ja analüüs.
- Keele arengu ja keeleuuenduse üle arutlemine.
- Sõnavara ja stiilivärvingu analüüs.
- Fraseologismide kasutamine tekstis.
- Sõnamoodustusülesanded (tuletamine, liitmine, tehissõnad).
- Sõnastike ja keeleportaalide kasutamine.

2.2. KIRJANDUS

2.2.1 Õppeaine kirjeldus

Kirjandus on alates 5. klassist eraldi õppeaine, milles õpilane arendab oma lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ja verbaalset loomevõimet. Ilukirjanduse ja rahvaluule lugemise, analüüsi ja tõlgendamise kaudu kujundab õpilane oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, arendab enda mõtte- ja tundemaailma. Kirjandusõpetus toetab õpilase isiksuse kujunemist, individuaalse ja kogukondliku identiteedi määratlemist, laiemalt aga kultuuri eripära ja mitmekülgse teadvustamist.

Lugemis- ja tekstitoimingud on kirjandusõpetuse loomulik ja vajalik alus. Eesmärgistatud lugemine, eri lugemisviiside ja -mudelite kasutamine, lugemisülesannete täitmine, oma lugemisoskuse hindamine ja lugemiskogemuse jagamine toetab õpilase kujunemist oskuslikuks lugejaks. Põhikooli kirjandusõpetuses loetakse õpilastele lähedasi ja olulisi teemasid käsitlevaid ilukirjandusteoseid, mis aitavad mõista inimestevahelisi suhteid ja arendada empaatiavõimet, kujundada õpilase lugemisharjumusi ning tugevdada tema sisemist motivatsiooni lugeda. Tehnoloogiliselt laienenud lugemisvõimaluste hulgast valib õpilane endale sobivad.

Eri liiki ilukirjandustekste, nii tervikteoseid kui ka tekstikatkendeid lugedes saab õpilane erinevaid lugemis- ja analüüsikogemusi, arendab oma interpreteerimis- ja sünteesivõimet, täiendab oma keelepädevust, sh sõnavara ja õigekeelsust, suhestab ennast aktuaalsete eluliste teemade ja probleemidega, kujundades seeläbi mina- ja maailmapilti. Tekstianalüüsi ja -tõlgendamise oskus on põhikooli kirjandusõpetuse põhieesmärk, mis on lahutamatu kirjanduse poeetika tundmisest, sealhulgas kujundlikkuse mõistmisest selle mitmetähenduslikkuses ja terviklikkuses.

Kirjandusteoste valiku põhikriteeriumideks on kunstiväärtus, humanistlik suunitlus ning positiivne mõju õpilastele. Samuti peetakse teoste valikul silmas õpilaste eakohaseid psühholoogilisi ja intellektuaalseid võimeid ning huvisid. Lugemisvara valikul arvestatakse eesti ja maailmakirjanduse, klassikalise ja tänapäeva kirjanduse ning eri žanre esindavate teoste põhjendatud proportsioone, nais- ja meesautorite esindatust ning kooliastmele kohaseid teemavaldkondi. Tervikteoste valikul võib õpetaja jagada soovitusi, arvestades nii õpilaste eelistusi, huvisid kui ka lugemisvõimet. Põhikoolis on kohustuslik lugeda igas klassis vähemalt neli tervikteost.

Kultuuri järjepidevust ja põlvkondlikku sidusust silmas pidades peab tervikteoste soovituslik valik sisaldama rohkesti eesti väärtkirjandust, mida käsitletakse ühiselt. II kooliastmes kuuluvad olulise lugemisvara hulka E. Raua „Kalevipoja“ adaptatsioon, E. Bornhöhe „Tasuja“, J. Krossi „Mardileib“, F. R. Kreutzwaldi „Eesti rahva ennemuistsed jutud“ või muud eesti muinasjutu- või muistendikogumikud. III kooliastmes kuuluvad olulise lugemisvara hulka A. Kitzbergi „Libahunt“, E. Vilde „Pisuhänd“, O. Lutsu „Kevade“, A. H. Tammsaare „Kõrboja peremees“ ja A. Kiviräha „Rehepapp“. Eesti luule esindusautorid põhikoolis on L. Koidula, Juhan Liiv, M. Under, H. Runnel ja L. Tungal.

Koolikirjanduse klassikasse kuuluvate teoste hulgas võib II ja III kooliastmes valida G. Durrelli „Minu pere ja muud loomad“, A. Mälgu „Jutte lindudest“, H. Jõgisalu „Nõiutud allikas“, J. Rannapi „Viimane valgesulg“, A. Turovski „Minu loomad“, R. Kiplingi „Džungliraamat“, K. Grahame'i „Pajud tuules“, H. Loftingi „Doktor Dolittle“, R. Rohti „Jutte loomadest“, A. H. Tammsaare „Kõrboja peremehes“, J. Liivi „Vari“, E. Raua „Naksitrallid“, A. Perviku „Kunksmoor“, E. Valteri „Pokuraamat“, P. Raua „Sanna ja salakütid“ ning luulekogumikud autoritelt K. E. Sööt, E. Enno, H. Mänd, E. Niit, J. Kaplinski, O. Arder, H. Runnel, V. Luik.

Tähelepanu pööratakse regionaalsele kirjandusele ja folklooripärandile. Traditsioonilist folkloorikäsitlust tuleb tänapäevastada, et õpilane mõistaks paremini pärimuskultuuri olemust ja funktsioone. Pärimuskultuuri tundmine õpetab õpilast väärtustama ja hoidma oma kultuuri. Kirjandustundides tegeleb õpilane ka aime- ja meediatekstidega. Kultuuriloolised tekstid aitavad mõista minevikku ja olevikku, kujundavad ajaloo- ja kultuuriteadvust.

Kirjandusteoste üle arutlemiseks ja nende sügavuti mõistmiseks peab õpilane tundma kirjandusteaduslikku mõistestikku ja kirjanikega seotud kultuuriloolist tausta.

Õppeprotsessis pakutakse õpilasele rohkesti omaloomingulisi kirjutamiskogemusi, et ergutada ja väärtustada loovust ning tuua esile oma isikupära ja anne. Õpilane analüüsib tekste ja katsetab omaloomingut nii kirjalikult kui ka suuliselt. Loominguline eneseväljendus kirjanduse õppimisel hõlmab muu hulgas suhtlemist veebikeskkondades, info hankimist ja kriitilist hindamist, digitaalse sisu loomist, selle muutmist ja taasesitamist.

Kirjandusõpetuse kaudu suunatakse õpilast mõistma kunstiliikide vahelisi seoseid.

Kirjandus lõimub eeskätt keeleõpetusega, aga ka kõikide teiste õppeainetega ning toetab üldpädevuste kujundamist ja läbivate teemade käsitlemist.

2.2.2 Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

II kooliaste (5.-6.klass)	III kooliaste
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) õpib tundma kirjandust ja pärimust rahvuskultuuri osana, tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga; 2) arendab oma loovvõimeid, jutustamis- ja esitamisoskust, kirjutab eakohasel tasemel ja keeleliselt korrektseid kirjeldavas, jutustavas ja arutlevas laadis ning eri žanrites tekste, väljendab oma arvamust nii suuliselt kui ka kirjalikult; 3) leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet; 4) õpib tundma ilukirjandusteose poeetikat, iseloomustab ja võrdleb teose tegelasi, kirjeldab süžeed ja olustikku ning sõnastab peamõtte, tõlgendab kujundlikku keelt ja rikastab oma sõnavara; 5) loeb, analüüsib ja mõistab jõukohase keerukusega eri žanris laste- ja noortekirjandust nii eesti kui ka maailmakirjandusest, loeb luule-, proosa- ja draamatekste, arendab oma lugemisoskusi; 6) rikastab lugedes oma mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda kultuuri- ja kirjandusteadmisi, kujundab 	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) süvendab oma arusaama kirjandusest kui kultuuri- ja kunstinähtusest, selle rollist identiteedi kujundamisel ja ühiskonna mõtestamisel, tunneb ning väärtustab rahvuskultuuri traditsioone ja pärimust; 2) arendab oma loovvõimeid, jutustamis- ja esitamisoskust, kirjutab eakohasel tasemel ja keeleliselt korrektseid kirjeldavas, jutustavas ja arutlevas laadis ning eri žanrites tekste, väljendab ja põhjendab oma arvamust nii suuliselt kui ka kirjalikult; 3) leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid; 4) õpib mitmekülgselt ja sügavamalt tundma ilukirjandusteose poeetikat, analüüsib teose süžeed, tegelasi ja olustikku, märkab kompositsiooni erijooni ning arutleb käsitletud probleemide ja väärtuste üle, tõlgendab kujundlikku keelt ja rikastab oma sõnavara; 5) loeb, analüüsib, tõlgendab ja mõistab nii eakohast noortekirjandust kui ka eri žanrites eesti ja maailmakirjanduse klassikat, loeb luule-, proosa- ja draamatekste, arendab oma lugemisoskusi; 6) rikastab lugedes oma mõtlemis- ja väljendusoskust, täiendab enda kultuuri- ja

esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi.	kirjandusteadmisi, kujundab esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi.
---	---

2.2.3. Õpitulemused

II kooliaste

5.klass

Õpitulemused:

- 1) loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt neli tervikteost;
- 2) loeb ladusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;
- 3) tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;
- 4) kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad;
- 5) väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri;
- 6) nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;
- 7) koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte;
- 8) nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;
- 9) iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;
- 10) järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;
- 11) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;
- 12) kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;
- 13) osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;
- 14) esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;
- 15) mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;
- 16) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- 17) jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal.

Õppesisu:

Lugemine:

Lugemise eesmärgistamine. Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine.

Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine. Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisrõõm. Loetud

raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine:

Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Aheljutustamine. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Jutustamine piltteksti (foto, koomiks) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine:

Küsimuste koostamine: fakti- ja fantaasiaküsimused. Küsimustele vastamine tekstinäitega või oma sõnadega. Teksti kavastamine: kavapunktid väidete ja märksõnadena. Lõikude kesksete mõtete otsimine. Teksti teema sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle.

Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Oma mõtete, tundmuste, lugemismuljete sõnastamine. Oma sõnavara rikastamine.

Põhimõisted: detail, konflikt, kõrvaltegelane, peategelane, probleem, sündmustik, teema, tegelane, tegevusaeg, tegevuskoht ja teos.

Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise, tegelaste- vaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelasvaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed.

Loomamuinasjutu tüüptegelased.

Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine. Koomilise leidmine tekstist. Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Algriimi leidmine rahvalauludest.

Algriimi kasutamine oma tekstis. Luuleteksti tõlgendamine

Põhimõisted: algriim, epiteet, koomika, riim, võrdlus, loomamuinasjutt, luule, rahvalaul, seiklusjutt, tekkemuistend, seletusmuistend.

Seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muistendi ja muinasjutu olemust.

Rahvalaulu olemus. Muinasjutu sisutunnused (lugu, tegelased, hea võitlus kurjaga jne).

Tekke- ja seletusmuistendi tunnused. Seiklusjutu tunnused. Teose teema. Probleemi olemus.

Pea- ja kõrvaltegelane. Tegelasvahelise konflikti olemus. Luuletuse vorm: salm. Koomiline ja mittekoormiline.

Omalooming:

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid, nt loomamuinasjutu, seiklus- või fantaasiajutu, tekke- või seletus- muistendi, loomtegelase, või kirjandusliku tegelase kirjelduse, ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, sündmustiku või tegelasega seotud kuulutuse, loole uue või jätkuva lõpu, kirja mõnele teose tegelasele või tegelasrühmale, algustähekordustega naljaloo, luuletuse põhjal samasisulise jutu või muud sellist.

Praktilised tööd:

- Valib lugemise eesmärgi ja loeb keskendunult (häällega / hääleta).
- Harjutab lugemistehnikat (tempo, pausid, intonatsioon).
- Loeb tervikteose ja tutvustab autorit, sisu ja tegelasi.
- Osaleb ühisarutelus loetud teose põhjal.

- Jutustab tekstilähedaselt kavapunktide või märksõnade järgi.
- Jutustab isiklikust kogemusest või pildi/koomiksi põhjal.
- Loob ja jutustab fantaasialoo või osaleb aheljutustamises.
- Koostab fakti- ja fantaasiaküsimusi ning vastab neile.
- Leiab teema, sündmustiku, tegelased, aja ja koha.
- Iseloomustab pea- ja kõrvaltegelasi, nende probleeme ja suhteid.
- Arutleb konflikti üle ja põhjendab oma arvamust tekstinäidetega.
- Seostab teost enda kogemusega.
- Kasutab ja selgitab mõisteid: teema, sündmustik, tegelane, konflikt, epiteet, võrdlus, riim.
- Tuvastab loomamuinasjutu, muistendi, seiklusjutu ja luule tunnuseid.
- Leiab tekstist koomilise, riimi, algriimi, võrdluse.
- Kirjutab loomamuinasjutu, seiklus- või fantaasiajutu.
- Loob tekke- või seletusmuistendi.
- Kirjutab luuletuse (riimid, algriim).
- Koostab tegelase kirjelduse või uue/jätkulõpu loole.
- Kirjutab kirja teose tegelasele või naljajutu.

6.klass

Õpitulemused:

Õpilane:

- 1) loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt kaheksa tervikteost;
- 2) loeb ladusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;
- 3) tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;
- 4) loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi;
- 5) kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad;
- 6) väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri;
- 7) õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri;
- 8) eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- 9) nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeoleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;
- 10) koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte;
- 11) nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;
- 12) iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;
- 13) järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;

- 14) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;
- 15) kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;
- 16) osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;
- 17) esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;
- 18) mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;
- 19) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- 20) jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal;
- 21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

Õppesisu:

Lugemine:

Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise jälgimine ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine:

Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Jutustamine piltteksti (foto, illustratsioon, karikatuur, koomiks) põhjal. Fantaasialoo jutustamine. Põhimõisted: pilttekst

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine:

Küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti abil oma sõnadega, peast. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausetena, märksõnadena. Lõikude kesksete mõtete otsimine ja peamõtte sõnastamine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt tsitaatide, iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Detailide kirjeldamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Loetu põhjal järelduste tegemine. Oma mõtete, tundmuste, lugemismuljete sõnastamine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Sündmuste põhjus-tagajärg-seosed. Minajutustaja kui loo edastaja. tsitaat, Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbrisevaga. Tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed. Looma- ja imemuinasjutu tüüptegelased.

Põhimõisted: detail, idee (peamõte) konflikt, tegevuskoht, tüüptegelane, minajutustaja, probleem, sündmustik, tekstilõik, teema, tegelane, tegevusaeg,

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine:

Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine. Lihtsamate sümbolite seletamine.

Tegelaskõne varjatud tähenduse mõistmine. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine, selle võrdlev ja eristav seostamine tänapäeva elunähtustega. Luuletuse vorm: salm ja riim. Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Luuleteksti tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine. Imemuinasjutu sisutunnused. Hiiu- ja vägilasmuistendi tunnused. Ajaloolise jutustuse tunnused. Teose teema ja idee. Probleemi olemus. Tegelasvahelise konflikti olemus. Päevik kui ilukirjandusliku teose vorm. Animaafilmide olemus.

Põhimõisted: mõistukõne, riim, epiteet, rütm, sümbol, võrdlus, ajalooline jutustus, tüüptegelane, animafilm, imemuinasjutt, hiiumuistend, kõnekäänd, päevik, vanasõna, vägilasmuistend.

Esitamine:

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?..) Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid. Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina).

Põhimõisted: luule, proosa

Omalooming:

Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse, tunnete kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine.

Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine. Teemamapp tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta. Teemamapi vorm (mapp, karp, CD vms), sisu ja vormistamine. Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid, nt imemuinasjutu, tõsielu- või fantaasiajutu, hiiu- või vägilasmuistendi, mälestusloo, kirjandusliku tegelase või looduskirjelduse, vanasõna(de) või kõnekäändude põhjal jutukese, ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, teose või kujuteldava tegelase päevikulehekülje, loo sündmustiku edasiarenduse, tegelasvahelise dialoogi, kirja mõnele teose tegelasele või tegelaserühmale, luuletuse põhjal samasisulise jutu või muud sellist.

Põhimõisted: jutustav tekst, kirjeldav tekst

Praktilised tööd:

- Seab lugemise eesmärgi, jälgib ja hindab oma lugemist.
- Loeb iseseisvalt huvipakkuvat teost ja soovitatud tervikteoseid.
- Tutvustab loetud raamatu autorit, sisu ja tegelasi.
- Jagab lugemissoovitusi ja osaleb ühisarutelus.
- Jutustab tekstilähedaselt kavapunktide ja märksõnade järgi.
- Jutustab loo uusi tegelasi või sündmusi lisades.
- Jutustab isiklikust kogemusest või piltteksti põhjal.
- Loob ja jutustab fantaasialoo.
- Vastab küsimustele tsitaadiga ja oma sõnadega.

- Koostab teksti kava, sõnastab teema ja peamõtte.
- Leiab aja, koha, sündmuste järjekorra ja põhjus-tagajärg-seosed.
- Iseloomustab tegelasi, nende probleeme, muutumist ja suhteid.
- Analüüsib konflikti ning seostab teksti oma kogemusega.
- Otsib tundmatute sõnade tähendusi.
- Leiab ja kasutab epiteete, võrdlusi, sümboleid.
- Selgitab kõnekäändude ja vanasõnade tähendust.
- Tõlgendab luulet (riim, rütm, kõla).
- Tunneb imemuinasjutu, muistendi, ajaloolise jutustuse tunnuseid.
- Tutvub päeviku ja animafilmi kui vormiga.
- Esitab luuletuse peast ja lühikese proosateksti.
- Valib esituseks sobiva tempo, hääle ja intonatsiooni.
- Kirjutab kirjeldava ja jutustava teksti.
- Loob imemuinasjutu, muistendi, fantaasia- või tõsielujutu.
- Kirjutab luuletuse, päevikulehe või dialoogi.
- Koostab teemamapi kultuuri- või kirjandusteema kohta.

III kooliaste

7. klass

Õpitulemused:

Õpilane:

- 1) loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt neli loetud tervikteost;
- 2) loeb ladiusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;
- 3) loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;
- 4) tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust;
- 5) selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast;
- 6) kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes;
- 7) eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- 8) leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi;
- 9) toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;
- 10) nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;

- 11) teeb kokkuvõtte teose süžees, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;
- 12) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;
- 13) kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujundid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;
- 14) kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;
- 15) hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;
- 16) osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;
- 17) koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;
- 18) esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust;

Õppesisu

Lugemine:

Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine:

Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine:

Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused

Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja fantaasiaküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga või teksti toel oma sõnadega. Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausetega ja märksõnadena. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja

sõnastamine. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine. Tegelasrühmade konflikt ja konflikti gradatsioon. Erinevate teoste peategelaste võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüptegelasi. Fantaasiakirjanduse ja naljandite tüüptegelasi. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatute seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Põhimõisted: sündmustik, probleem, idee (peamõte) konflikt, prototüüp, miljöö, teema, tegevusaeg, tegevuskoht, tsitaat, tüüpteglane, tegelane.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes. Mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine. Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise ja korduse tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria mõistmine kui piltkujundi tõlgendamine. Luuleteksti tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Põhimõisted: isikustamine, allegooria, metafoor, epiteet, piltluule, kordus, sümbol võrdlus.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

Rahvaluule liigid ja alaliigid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu tunnused (kujund, sümbol, sõnum). Muinasjutu vormitunnused, kompositsioon ja rändmotiivid. Koha- ja ajaloolise muistendi tunnused. Usundilise muistendi dialoog, tunnused. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Puändi olemus. Kõnekäänu ja vanasõna olemus. Mõistatuse olemus. Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, draamatika tunnused. Eepose ja jutustuse tunnused.

Seiklusromaanide tunnused. Robinsonaadi ja utoopia tunnused. Luule vorm: värss, stroof.

Piltluule. Valmi ja ballaadi tunnused. Motiivi olemus. Komöödia tunnused. Draamatika.

Mõisted: anekdoot, draama, ballaad, draamatika, eepika, eepos, jutustus, komöödia, kõnekäänd, lüürika, monoloog, motiiv, muinasjutt, muistend, mõistatus, naljand, piltluule, regilaul, remark, repliik, riimiline rahvalaul, robinsonaad, seiklusromaan, stroof, utoopia, valm, vanasõna, värss.

Esitamine:

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina).

Omalooming:

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: koha- või ajaloolise muistendi, valmi või allegoorilise loo, rahvalaulu, naljandi, mõistatuse, kõnekäändude põhjal naljaloo, seiklusjutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tegelasele tegevusjuhendi, tekstis toimunud sündmuste eelloo, loo muudetud vaatepunktiga, puänteeritud loo, erinevate teoste peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal kokkuvõtte või soovitusel või muud sellist. Omaloomingulised tööd (nt teemamapid) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.

Praktilised tööd:

- Seab iseseisvalt lugemise eesmärgi ja valib lugemisviisi.

- Loeb tervikteoseid iseseisvalt ja hindab oma lugemisoskust.
- Tutvustab autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit.
- Jagab lugemissoovitusi, osaleb ühisarutelus.
- Jutustab tekstilähedaselt märksõnade ja tsitaatide toel.
- Jutustab loo faabula või süžee järgi.
- Jutustab lugemise ajal tekkinud kujutluspildist.
- Koostab ja vastab eri tasandi küsimustele (fakt–analüüs–fantaasia).
- Koostab teksti kava ja kokkuvõtte.
- Sõnastab teema, peamõtte ja sõnumi.
- Analüüsib tegelasi, konflikti, aega, kohta ja sündmustikku.
- Võrdleb eri teoste peategelasi ja seostab teksti ajastuga.
- Leiab tekstist tsitaate väidete tõestamiseks.
- Tuvastab ja kasutab epiteeti, võrdlust, metafoori, sümbolit.
- Selgitab kõnekäändude, vanasõnade ja mõistatuste tähendust.
- Tõlgendab luulet ja piltluulet.
- Tunneb rahvaluule ja ilukirjanduse põhiliike ning žanre.
- Valmistab ja esitab lugemissoovituse katkenditega.
- Esitab luuletuse peast.
- Esitab lühikese proosateksti dialoogi või monoloogina.
- Kirjutab muistendi, naljandi, seiklusjutu, allegoorilise loo.
- Loob piltluuletuse, valmi või rahvalaulu.
- Kirjutab loo muudetud vaatepunktiga või puändiga.
- Võrdleb teoste peategelasi kirjalikus töös.
- Koostab teemamapi kultuuri- või kirjandusteemal.

8. klass

Õpitulemused:

Õpilane:

- 1) loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt neli loetud tervikteost;
- 2) loeb lüüsi ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;
- 3) loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;
- 4) tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust;
- 5) selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast;
- 6) kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes;
- 7) eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;

- 8) leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi;
- 9) toob esile luuletuse temaatilisi ja lüüsilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;
- 10) nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;
- 11) teeb kokkuvõtte teose süžest, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;
- 12) analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga;
- 13) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;
- 14) kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujudid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;
- 15) võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;
- 16) kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;
- 17) hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;
- 18) osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;
- 19) koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;
- 20) esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust;
- 21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

Õppesisu

Lugemine:

Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine:

Loo jutustamine: jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine:

Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused

Teose mõistmist toetavad tegevused

Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine. Probleemi olemuse- põhjusetagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Põhimõisted: idee (peamõte), konflikt, miljö, probleem, prototüüp, sündmustik, teema, tegelane, tegevusaeg, tegevuskoht, tsitaat ja tüüptegelane.

Teose/loo kui terviku mõistmine

Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine. Tegelaste vahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmade vaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Erinevate teoste peategelaste võrdlemine. Kirjanduse tüüptegelasi. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjus-tagajärjeseoste leidmine. Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatute seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Võrdlus ja epiteet, metafoor kõnekäändudes. Mõttekorduste leidmine regilaulust. Rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest. Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine. Luuleteksti tõlgendamine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Põhimõisted: koomika, isikustamine metafoor, kordus, piltluule, retooriline hüüatus, retooriline küsimus, stiil, sümbol, võrdlus.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

Müüdi tunnused. Tänapäeva folkloor ehk poploor. Teksti kompositsioonielemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teema arendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Muutuv ja muutumatu tegelane. Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, draamatika tunnused. Romaani (erinevad liigid) ja novelli tunnused. Ulme- ja detektiivromaanide tunnused. Reisikirja olemus. Luule vorm: värss, stroof. Oodi, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Motiivi olemus. Tragöödia tunnused. Draamatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Intriigi olemus. Kirjandusteose dramatiseering. Lavastus ja selle valmimine. Filmikunsti väljendusvahendid: pilt ja sõna, kaader filmis. Kirjandusteose ekraniseering.

Põhimõisted: anekdoot, ballaad, dialoog, draama, draamatika, eepika, eepos, jutustus, komöödia, kõnekäänd, lüürika, monoloog, motiiv, muinasjutt, muistend, mõistatus, naljand,

piltluule, regilaul, remark, repliik, riimiline rahvalaul, robinsonaad, seiklusromaan, stroof, utopia, valm, vanasõna ja värss.

Esitamine:

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja-vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine. Luuleteksti esitamine peast. Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine. Kirjandusteost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.

Omalooming:

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: ulme- või detektiivjutu, haiku või vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, tegelase seletuskirja, muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, mina-vormis loo, detailide abil laiendatud loo, võrdluste- ja metafooriderikka teksti, loo ühest ja samast sündmusest traagilises ja koomilises võtmes, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, tsitaadi (moto) alusel kirjandi, või muud sellist. Omaloomingulised tööd (nt teemamapid) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.

Praktilised tööd:

- Valib sobiva lugemisviisi ja hindab oma lugemisoskust.
- Loeb tervikteoseid iseseisvalt ja võrdleb teoseid.
- Tutvustab autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit.
- Jagab lugemissoovitusi ja osaleb ühisarutelus.
- Jutustab loo eri vaatepunktist, muutes aega, kohta või lõppu.
- Kasutab jutustuses tsitaate ja jutustab faabula/süžee järgi.
- Jutustab kujutluspildist, mis tekkis lugemise ajal või järel.
- Koostab ja vastab fakti-, analüüsi- ja hindamisküsimustele.
- Sõnastab teema, peamõtte ja autori hoiaku.
- Kirjutab kokkuvõtte, põhjendab ja kaitseb oma arvamust.
- Analüüsib tegelasi, konflikti, aega, kohta, sündmustikku.
- Leiab põhjus–tagajärg-seoseid, pöördelisi sündmusi.
- Võrdleb kirjandusteost ja filmi.
- Tuvastab ja kasutab epiteeti, metafoori, võrdlust, sümbolit, retoorilisi võtteid.
- Leiab koomika liike (sõna-, karakteri-, situatsioonikoomika).
- Tõlgendab luulet ja kirjeldab teose stiili.
- Koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande.
- Esitab luuletuse peast, draamateksti ositi või instseneeringu.
- Jälgib häält, tempot, silmsidet ja kehakeelt.
- Kirjutab ulme- või detektiivjutu, haiku/vabavärsilise luuletuse või näidendi.
- Loob tegelase monoloogi/eluloo või muudetud žanriga teksti.
- Dramatiseerib proosa- või luuleteksti.
- Koostab tsitaadikogumiku või teemamapi.

9. klass

Õpitulemused:

Õpilane:

- 1) loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt neli loetud tervikteost;
- 2) loeb ladusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;
- 3) loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;
- 4) tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust;
- 5) eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- 6) leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi;
- 7) toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;
- 8) nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;
- 9) teeb kokkuvõtte teose süžees, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;
- 10) analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga;
- 11) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;
- 12) kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujudid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;
- 13) võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;
- 14) kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;
- 15) hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;
- 16) osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;
- 17) koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;
- 18) esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust;
- 19) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

Õppesisu

Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine:

Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Tutvumine elektroonilise meedia (raadio, televisioon, internet) erinevate jutustamisviisidega.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine:

Teose mõistmist toetavad tegevused

Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Konspekti koostamine. Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine. Probleemi olemuse- põhjusetagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine. Tegelaste vahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmade vaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Erinevate teoste peategelaste võrdlemine. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöo kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Teose rütm: ellipsi täitmine. Sündmuste põhjus-tagajärg-seoste leidmine. Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatute seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine. Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine.

Põhimõisted: idee (peamõte), kompositsioon, konflikt, miljöo, probleem, sündmustik, teema, tegelane, tegevusaeg, tegevuskoht, tsitaat ja tüüptegelane.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse, ellipsi ja inversiooni tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ja allteksti mõistmine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine. Luuleteksti tõlgendamine. Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Põhimõisted: allegooria, alltekst, ellips, epiteet, inversioon, isikustamine, koomika, metafoor, kordus, retooriline hüüatus, retooriline küsimus, stiil, sümbol, ja võrdlus.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, dramaatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli, miniatuuri tunnused. Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Komöödia, tragöödia ja draama tunnused. Arvustuse olemus

Mõisted: arvustus, draama, dramaatika, eepika, eepos, haiku, jutustus, lüürika, novell, riimiskeem, romaan, sonett, stroof, tragöödia, vabavärss.

Esitamine:

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja-vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine. Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.

Omalooming:

õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: regilaulu, kujundirikka luuletuse või miniatuuri, tegelase iseloomustuse või CV, tegelaste juhtlauseid, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöö kirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi või kirjandusteose arvustuse vms. Omaloomingulised tööd (nt lühiuurimused) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.

Praktilised tööd:

- Valdab eri lugemisviise ja hindab oma lugemisoskust.
- Loeb tervikteoseid iseseisvalt ja võrdleb teoseid.
- Tutvustab autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit.
- Jagab lugemissoovitusi ja osaleb ühisarutelus.
- Jutustab loo kompositsioonist lähtuvalt, eri vaatepunktist.
- Muudab aega, kohta, tegelasi või lõppu, kasutab tsitaate.
- Jutustab faabula või süžee järgi ja tutvub meedia jutustamisviisidega.
- Koostab ja vastab fakti-, analüüsi- ja hindamisküsimustele.
- Leiab teema, peamõtte ja keskse probleemi, koostab konspekti.
- Analüüsib autori hoiakut, sõnumit ja stiili.
- Põhjendab ja kaitseb oma arvamust tekstinäidetega.
- Analüüsib tegelasi, konflikti, sündmustikku ja miljööd.
- Seostab teost aja-, kultuuri- ja ajaloo-sündmustega.
- Tuvastab ja kasutab kujundeid ja retoorilisi võtteid.
- Mõistab allteksti ja allegooriat.
- Leiab koomika liike ja tõlgendab luulet.
- Kirjeldab autori keelekasutuse ja stiili eripära.
- Tunneb ilukirjanduse liike ja žanre.
- Eristab romaani, novelli, luule- ja draamavorme.
- Mõistab arvustuse olemust.
- Koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande.

- Jälgib tekstitäpsust, häält, tempot, kehakeelt ja silmsidet.
- Kirjutab kujundirikka luuletuse, miniatuuri või arutleva teksti.
- Koostab tegelase iseloomustuse või CV.
- Kirjutab arvustuse (raamat, film, teater).
- Loob vastandteksti või teise ajastu loo.
- Teeb lühikese uurimuse kultuuri- või kirjandusteemal.

2.3. EESTI KEEL TEISE KEELENA

2.3.1 Õppeaine kirjeldus

Muu kodukeelega õpilased õpivad eesti keelt teise keelena eesmärgiga lõimuda Eesti ühiskonda ning tulla edukalt toime nii koolis kui ka väljaspool kooli.

Õppetöös kasutatakse tänapäevaseid ja kaasahaaravaid õppematerjale ning autentseid lugemis- ja kuulamistekste. Keeletundides kasutatakse lõimitud aine ja keeleõppe (LAK-õppe) metoodikat, inspireerivaid aktiivõppemeetodeid, mis toetavad eri õpistiiliga õpilasi, võimaldavad õpilastel keelt eesmärgipäraselt kasutada ja aitavad luua keelest süsteemse arusaamise. Õppeprotsessis arendatakse õpilaste õpioskusi, oskust teha koostööd ja töötada iseseisvalt ning kasutada tõhusaid keeleõppevõtteid. Kasutatakse keelekeskkonna võimalusi: õpilasi suunatakse jälgima eestikeelset meediat, suhtlema eesti keeles väljaspool koolitunde, osalema eestikeelsetel üritustel, kutsutakse tundidesse eestikeelseid külalisi jmt.

Eesti keele kui teise keele õppes keskendutakse teemavaldkondadele: mina ja teised; kodu ja lähiümborus; Eesti ja maailm; igapäevaelu; õppimine ja töö. Iga valdkonnaga tegeldakse korduvalt vastavalt õpilaste keeleoskustasemele, kogemustele, huvidele ning vajadustele.

Eesti keele kui teise keele õpetaja teeb koostööd teiste aineõpetajatega, et toetada keeleliselt teiste ainete omandamist ning aidata õpilastel näha ainetevahelisi seoseid. Eesti keele kui teise keele õpetamisel lähtutakse ainevaldkonna üldpõhimõtetest.

2.3.2 Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
<p>3. klassi lõpetaja väärtustab eesti keelt kui avaliku suhtluse vahendit ning saavutab eakohase A2-keeleoskustaseme, mis tähendab, et ta:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) saab aru lihtsatest kirjalikest ja suulistest tekstidest; 2) väljendab oma vajadusi, kirjeldab lähiümbrust, inimesi ja toiminguid, osaleb lihtsas lühivestluses; 3) leiab vajalikku infot ümbritsevast keskkonnast; 4) koostab kirjalikke lihtsaid lühitekste; 5) teab mõningate Eestis ja oma kodukohas toimuvate ürituste nimetusi ja tuntud inimeste nimesid;	<p>6. klassi lõpetaja väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit ning saavutab eakohase B1-keeleoskustaseme, mis tähendab, et ta:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) saab aru kirjalikest ja suulistest tekstidest; 2) väljendab ja põhjendab oma arvamust, räägib oma kogemustest ja kavatsustest, tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades; 3) kasutab leitud infot suhtlusülesannete täitmiseks; 4) koostab isiklike lihtsaid eri tüüpi tekste; 5) on kursis mõningate Eestis ja oma kodukohas toimuvate	<p>9. klassi lõpetaja väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit ning saavutab eakohase B2-keeleoskustaseme, mis tähendab, et ta:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mõistab konkreetsel ja abstraktsel teemal tekste; 2) suhtleb loomulikult ja ladusalt erinevatel teemadel; 3) väljendab, põhjendab ja kaitseb oma seisukohti; 4) loob sidusaid ja loogilisi eri tüüpi tekste eri teemadel; 5) on üldiselt kursis Eestis ja oma kodukohas toimuvate või toimunud olulisemate üritustega ja tuntud inimeste tegevusega;

6) tunneb ja järgib esmaseid viisakusnorme.	või toimunud üritustega ja tuntud inimeste tegevusega; 6) tunneb ja kasutab mõningaid eestikeelseid meediaväljaandeid; 7) tunneb ja järgib üldisi viisakusnorme.	6) tunneb ja kasutab mõningaid eestikeelseid meediaväljaandeid; 7) teadvustab eesti kultuuri suhtlustavade eripära ning arvestab neid suhtluses.
---	--	---

2.3.3. Õpitulemused

I kooliaste

1. klass

Õpitulemused:

- 1) saab aru lihtsast selgest aeglasest seotud kõnest;
- 2) saab aru eakohastest lühikestest lihtsatest suulistest tekstidest, nagu juhised, teated, sõnumid jmt;
- 3) saab üldiselt aru lühikestest aeglastest selgetest salvestistest, nagu kuulamisülesanded jmt
- 4) kasutab igapäevaseid viisakusväljendeid;
- 5) suhtleb vestluspartneri toel lihtsamates endale vajalikes ja huvipakkuvates olukordades;
- 6) väljendab nõustumist või keeldumist;
- 7) hääldab sõnu ja lauseid piisavalt selgelt ja arusaadavalt.

Õppesisu:

MINA JA TEISED: Enese, pereliikmete, kaaslaste ja sõprade tutvustamine. Tervitamine. Minu pere. Minu sõber.

KODU JA LÄHIÜMBRUS: Minu kodu. Sünnipäev. Koduloomad. Metsloomad. Kodukoht Eesti. Suuremad linnad, aastaring. Nädalapäevad. Kuud. Aastaajad.

EESTI JA MAAILM: Naaberriigid, pealinnad, põhirahvused, keel. Venemaa, Läti, Leedu ja Soome.

VABA AEG. Lemmiktegevused, mängude käsklused ja juhendid. Lemmiktegevused. Laulumängud. Kehaosad.

IGAPÄEVAELU. ÕPPIMINE JA TÖÖ: Tervis, koolipäev, koolitee. Tähestik. Värvused. Arvud. Minu kool. Koolitarbeid. Tunnitegevused. Tunniplaan. Transpordivahendid.

Praktilised tööd:

- kuulab ja täidab õpetaja lihtsaid suulisi juhiseid (nt „Tõuse püsti“, „Näita pilti“);
- tutvustab ennast lihtlausetega („Mina olen...“, „Ma olen ...-aastane“);
- ütleb ja kasutab tervitus- ja viisakusväljendeid (tere, head aega, palun, aitäh);
- tutvustab oma pereliikmeid piltide, joonistuste või mänguasjade abil;
- nimetab oma sõpra ja kirjeldab teda ühe lihtsa sõnaga;
- mängib rollimänge (nt „Tutvume“, „Külas sõbra juures“).
- kirjeldab oma kodu pildi abil (nt „See on minu kodu“);

- nimetab koduloomi ja metsloomi piltide järgi;
- osaleb sünnipäevateemalises rollimängus (õnnitleb, loendab küünlaid);
- nimetab nädalapäevi ja kuid rütmilise salmi või laulu abil;
- seostab aastaaegu vastavate piltide ja tegevustega;
- kuulab lühijuttu kodukohast ja vastab lihtsatele küsimustele (näitab pilti, valib vastuse).
- kuulab ja kordab naaberriikide nimetusi;
- sobitab riigid ja pealinnad piltkaartide abil;
- värvib kaardil õpetaja juhendamisel kindla riigi;
- ütleb, mis keelt eri riikides räägitakse (üks sõna või fraas);
- nimetab oma lemmiktegevusi piltide või žestide abil;
- osaleb laulumängudes ja liikumismängudes;
- järgib lihtsaid mängukäsklusi („Hüppa“, „Jookse“, „Peatu“);
- nimetab kehaosi ja näitab neid enda või nuku peal;
- väljendab nõustumist või keeldumist (jah / ei);
- kuulab ja kordab liisusalme ja laule selge hääldusega.
- nimetab koolitarbeid ja näitab neid;
- kirjeldab oma koolipäeva piltide järjestamise abil;
- ütleb, mis tunnid tal on (üksiksõnad);
- loendab ja kasutab arvsõnu mängudes;
- nimetab värvusi ja seostab neid esemetega;
- tunneb tähti ja ütleb tähestiku tähti laulu või mängu kaudu;
- nimetab transpordivahendeid ja sobitab need piltidega;
- kuulab lühikesi kuulamisülesandeid ja valib õige pildi või vastuse.
- kasutab õpitud väljendeid mängudes ja paaristöös;
- suhtleb õpetaja või paarilise toel lihtsas dialoogis.

2.klass

Õpitulemused:

- 1) saab aru lihtsast selgest aeglasest seotud kõnest;
- 2) saab aru eakohastest lühikestest lihtsatest suulistest tekstidest, nagu juhised, teated, sõnumid jmt;
- 3) saab üldiselt aru lühikestest aeglastest selgetest salvestistest, nagu saatelõigud, lühifilmid jmt
- 4) leiab ja mõistab vajalikku olmeteavet lihtsamatest tarbetekstidest, teated, reklaamid, menüüd, jmt;
- 5) saab üldjoontes aru tavasuhtluse lihtsatest kirjalikest sõnumitest ja kirjadest
- 6) leiab talle vajalikku teavet trüki- ja veebisõnastikest ning teatmeteostest;
- 7) kasutab igapäevaseid viisakusväljendeid;
- 8) kirjeldab ja tutvustab lihtsal viisil inimesi, kohti, asju ja tegevusi;
- 9) jutustab endale olulistest sündmustest;
- 10) suhtleb vestluspartneri toel lihtsamates endale vajalikes ja huvipakkuvates olukordades;
- 11) esitab küsimusi tavatoimingute kohta ja vastab küsimustele väljendades nõustumist või keeldumist;
- 12) kirjutab lühikesi lihtsaid sõnumeid endale olulistel teemadel;

13) valdab tavaolukordades suhtlemisel vajalikku põhisonavara;

14) hääldab sõnu ja lauseid piisavalt selgelt ja arusaadavalt

Õppesisu:

MINA JA TEISED: Enese ja kaaslaste tutvustamine: Minu sõber. Minu klassikaaslane. Sõbra iseloom. Sõbra tegevused. Sõbra välimus.

KODU JA LÄHIÜMBRUS: Kodu asukoht ja pereliikmed: Minu kodu. Minu tuba. Minu perekond. Minu sugulased.

EESTI JA MAAILM: Eesti suuremad linnad; Aastaring. Mardipäev. Kadripäev. Eesti jõulutradsioonid. Sõbrapäev. Eesti linnad. Eesti ilm. Eesti kõige suurem, kõige pikem, kõige kõrgem. Eesti loodus. Eesti mets. Eesti linnud. Eesti putukad. Minu Eestimaa. Eesti sünnipäev. Emadepäev. Naaberriigid: Soome, Venemaa, Läti ja Rootsi pealinn, keel ja rahvussümboolika.

VABA AEG. Lihtsad tegevused kodus ja koolis ning nende tegevustega seotud vahendid. Lemmiktegevused ja eelistused: Talvised tegevused. Minu koolivaheaeg. Minu päevaplaan.

IGAPÄEVAELU. ÕPPIMINE JA TÖÖ: Mina olen koolis. Mina olen klassis. Minu klass. Mina õpin koolis. Tegevused koolis ja tunnis. Viisakusväljendid kodus ja koolis. Kellaeg. Minu päevaplaan. Minu lemmiktoit ja lemmikjook. Poeskäik. Toidukorrad kodus. Puuviljad. Juurviljad. Riietus erinevatel aastaegadel.

Praktilised tööd:

- tutvustab ennast, sõpra ja klassikaaslast 2–3 lihtlausega;
- kirjeldab sõbra välimust, iseloomu ja tegevusi piltide toel;
- esitab ja vastab lihtsatele küsimustele (kes? mis teeb? milline?);
- kasutab igapäevaseid viisakusväljendeid suhtlussituatsioonides.
- kirjeldab oma kodu ja tuba lihtsate lausete abil;
- tutvustab pereliikmeid ja sugulasi skeemi või joonistuse põhjal;
- kirjutab lühikese kirjelduse „Minu kodu / minu perekond“
- nimetab Eesti suuremaid linnu ja naaberriike;
- seostab tähtpäevi ja traditsioone vastavate piltide või tekstidega;
- kuulab lühitekste Eesti looduse ja ilma kohta ning leiab tuttavat infot;
- otsib lihtsat infot sõnastikust või teatmeteosest (nt linn, loom, lind).
- räägib oma lemmiktegevustest ja eelistustest;
- kirjeldab oma koolivaheaega või päeva lihtsate lausetelega;
- järgib juhendeid mängudes ja paaristöös;
- koostab lihtsa päevaplaani (pildid või sõnad).
- kirjeldab tegevusi koolis ja tunnis;
- ütleb ja küsib kellaega igapäevastes olukordades;
- osaleb rollimängus „poes“ (toit, hinnad, viisakus);
- nimetab toiduaineid ja toidukordi;
- kirjeldab riietust eri aastaegadel;
- kirjutab lühikesi sõnumeid (nt kutse, teade, soov).
- kuulab lühisalvestisi ja leiab neis põhisisu;
- loeb ja mõistab lihtsaid tarbetekste (teated, menüü, reklaam);
- hääldab õpitud sõnu ja lauseid arusaadavalt;

- suhtleb õpetaja ja kaaslaste toel dialoogides;
- väljendab nõustumist ja keeldumist;
- kasutab õpitud põhisonavara tavaolukordades.

3.klass

Õpitulemused:

- 1) saab aru lihtsast selgest aeglasest seotud kõnest;
- 2) saab aru eakohastest lühikestest lihtsatest suulistest tekstidest, nagu juhised, teated, sõnumid jmt;
- 3) saab üldiselt aru lühikestest aeglastest selgetest salvestistest, nagu saatelõigud, lühifilmid jmt;
- 4) leiab ja mõistab vajalikku olmeteavet lihtsamatest tarbetekstidest, näiteks sõidu- ja tunniplaanid, ajakavad, kuulutused, teated, reklaamid, menüüd, juhised, hoiatused jmt;
- 5) saab üldjoontes aru tava-suhtluse lihtsatest kirjalikest sõnumitest ja kirjadest;
- 6) saab aru lihtsamases keeles ilukirjandus- ja meediatekstide põhisisust;
- 7) leiab talle vajalikku teavet trüki- ja veebisõnastikest ning teatmeteostest;
- 8) kasutab igapäevaseid viisakusväljendeid;
- 9) kirjeldab ja tutvustab lihtsal viisil inimesi, kohti, asju ja tegevusi;
- 10) jutustab endale olulistest sündmustest;
- 11) väljendab ja selgitab lühidalt oma arvamusi, kavatsusi, vajadusi, meeldimist ja mitte-meeldimist;
- 12) suhtleb vestluspartneri toel lihtsamates endale vajalikes ja huvipakkuvates olukordades;
- 13) esitab küsimusi tavatoimingute kohta ja vastab küsimustele, teeb ettepanekuid ja vastab teiste ettepanekutele, väljendab nõustumist või keeldumist;
- 14) kirjutab lühikesi lihtsaid sõnumeid endale olulistel teemadel;
- 15) kirjutab sidusat teksti oma eluoluga seotud teemadel;
- 16) paneb kuulmise järgi kirja lühikest lihtsat infot;
- 17) valdab tavaolukordades suhtlemisel vajalikku põhisonavara;
- 18) tuletab konteksti põhjal mõne tundmatu sõna tähenduse;
- 19) kasutab grammatika põhitarindeid tuttavas olukorras üldjoontes arusaadavalt;
- 20) hääldab sõnu ja lauseid piisavalt selgelt ja arusaadavalt.

Õppesisu:

MINA JA TEISED: Enese, pereliikmete, kaaslaste ja sõprade tutvustamine ning kirjeldamine. Enesetutvustus. Pereliikmed. Klassikaaslased.

KODU JA LÄHIÜMBRUS: Kodukoht; kodukoha loodus; kodused toimingud; perekondlikud sündmused. Aastaajad. Ilm ja loodus erinevatel aastaegadel. Perekond. Perekondlikud tähtpäevad, sündmused ja tegevused. Elu linnas ja maal.

EESTI JA MAAILM: Suuremad linnad; aastaring; rahvakalendri tähtpäevad. Eestimaa kaart. Eesti suurimad linnad ja saared. Elukoht. Põnevad paigad Eestis. Rahvussümboolika (hümn, vapp, lipp, lill, lind, kivi). Eesti rahvakombed. Naaberriigid; pealinnad, põhirahvused, keel. Venemaa, Läti, Rootsi ja Soome. Rahvused. Reisimine

VABA AEG: Lemmiktegevused, mängude käsklused ja juhendid. Vaba aeg. Vaba aja erinevad veetmise võimalused. Lemmiktegevused. Ohutusnõuded mänguväljakul. Tervis. Tervislik eluviis ja toitumine.

IGAPÄEVAELU. ÕPPIMINE JA TÖÖ: Tervis; koolipäev, koolitee. Tunniplaan ja tundide ajad. Õppeained. Minu päevaplaan. Õppimisvõimalused ja elukutsed. Suhtlemisvahendid.

Praktilised tööd:

- tutvustab ja kirjeldab ennast, pereliikmeid ja klassikaaslast 4–5 lihtlausega;
- jutustab lühidalt olulisest sündmusest (nt sünnipäev, perepidu);
- esitab ja vastab küsimustele, väljendab oma arvamust ja eelistust.
- kirjeldab oma kodukohta, elu linnas või maal;
- jutustab kodustest toimingutest ja perekondlikest tähtpäevadest;
- kuulab ja loeb lühitekste aastaegade, ilma ja looduse kohta ning leiab põhiinfo.
- nimetab Eesti suuremaid linnu, saari ja naaberriike;
- kasutab kaarti ja lihtsat teatmeteost info leidmiseks;
- tutvustab ühte Eestimaa paika või reisikogemust;
- seostab rahvussümboleid ja tähtpäevi vastavate nähtustega.
- kirjeldab oma vaba aja tegevusi ja tervislikke harjumusi;
- osaleb rollimängudes (nt mänguväljak, spordiolukord);
- järgib ja annab lihtsaid juhendeid ning ohutusreegleid.
- kirjeldab oma koolipäeva, tunniplaani ja õppeaineid;
- räägib oma päevaplaanist ja tuleviku soovidest;
- loeb ja kasutab tarbetekste (tunniplaan, ajakava, teade);
- kirjutab lühikesi sõnumeid ja sidusa lühiteksti tuttavatel teemadel;
- paneb kuulmise järgi kirja lihtsat infot.

II kooliaste

4.klass

Õpitulemused:

- 1) tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades;
- 2) saab aru lühematest lihtsamatest teadetest, sõnumitest, juhustest ja kirjadest;
- 3) saab aru eakohase eestikeelse filmi põhisisust;
- 4) leiab ja mõistab asjakohast teavet tarbetekstidest, näiteks teated, kirjad, voldikud, kuulutused, reklaamid, juhised, hoiatused jmt;
- 5) loeb eakohast ilukirjandusteksti ja mõistab selle põhisisu;
- 6) leiab vajalikku teavet trüki- ja veebisõnastikest ning teatmeteostest;
- 7) räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;
- 8) vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;

- 9) jagab lihtsamaid juhiseid, teeb ettepanekuid ja vastab neile;
- 10) kirjeldab sündmusi, olukordi, kohti, tegevusi ja inimesi;
- 11) väljendab ja selgitab oma vajadusi, soove ja emotsioone;
- 12) avaldab arvamust tuttavale teemal;
- 13) kirjutab ja täidab lihtsamaid tarbetekste, nagu kutse, sõnum, e-kiri, avaldus, ankeet;
- 14) valdab põhisoovavara, vajaduse korral lihtsustab sõnumit või sõnastab oma teksti ümber;
- 15) tuletab konteksti põhjal sõnade tähendusi;
- 16) kasutab grammatika põhitarindeid võrdlemise korrektselt;
- 17) hääldab sõnu ja lauseid üldiselt selgelt ja arusaadavalt.

Õppesisu:

MINA JA TEISED: suhtlemine pereliikmete ja kaaslastega; viisakusväljendid;

KODU JA LÄHIÜMBRUS: elu linnas ja maal; kodu kirjeldamine; avalikud kohad; lemmikloomad; töövahendid ning kohustused kodus; rõõmsad ja kurvad sündmused peres;

KODUKOHT EESTI : Eesti geograafiline asukoht; ilm; riigi- ja rahvussümboolika; riigipühad ja riiklikud tähtpäevad; üldrahvalikud sündmused;

RIIGID JA NENDE KULTUUR: Euroopa riigid; pealinnad, põhirahvused, keel, kultuuritavad, huvipakkuvad paigad, muuseumid; eakohased aktuaalsed ühiskondlikud teemad;

VABA AEG: kooliväline tegevus; huvid; laagrid; lugemiseelistused; perepuhkus; aastaajad ja puhkus; spordialad ning sportlikud tegevused.

IGAPÄEVAELU. ÕPPIMINE JA TÖÖ: avalikud asutused; turvaline liiklemine; tee küsimine ja juhatamine; päeva plaanimine; ametid ja töökohad;

Praktilised tööd:

- suhtleb viisakalt igapäevastes olukordades (kodus, koolis, sõpradega);
- esitab küsimusi ja vastab neile vestluses;
- väljendab oma tundeid, soove ja arvamusi tuttavale teemal.
- kirjeldab oma kodu, elu linnas või maal;
- räägib peresündmustest ja kodustest kohustustest;
- kirjeldab avalikke kohti ja lemmikloomi;
- järgib ja jagab lihtsaid juhiseid.
- leiab kaardilt Eesti ning nimetab olulisi sümboleid ja tähtpäevi;
- loeb ja mõistab lühitekste Eesti ilma ja sündmuste kohta;
- tutvustab suuliselt ühte Eestiga seotud teemat.
- nimetab Euroopa riike, pealinna ja keeli;
- otsib infot teatmeteostest ja veebisõnastikust;
- tutvustab huvitavat paika, muuseumi või kultuuritava;
- arutleb lihtsal viisil eakohastel ühiskondlikel teemadel.
- kirjeldab oma huvialasid ja vaba aja tegevusi;
- räägib puhkusest, laagritest ja lugemiseelistustest;
- osaleb arutelus spordi ja tervisliku eluviisi teemal.
- küsib ja juhatab teed ning räägib turvalisest liiklemisest;

- planeerib oma päeva ja kirjeldab päevaplaani;
- tutvub ametite ja töökohtadega ning räägib oma huvidest;
- täidab ja kirjutab lihtsaid tarbetekste (kiri, kutse, ankeet).

5.klass

Õpitulemused:

- 1) tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades;
- 2) saab aru lühematest lihtsamatest teadetest, sõnumitest, juhistest ja kirjadest;
- 3) saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest;
- 4) saab aru eakohase eestikeelse filmi põhisisu;
- 5) leiab ja mõistab asjakohast teavet tarbetekstidest, näiteks teated, kirjad, voldikud, kuulutused, reklaamid, juhised, hoiatused jmt;
- 6) loeb eakohast ilukirjandusteksti ja mõistab selle põhisisu;
- 7) leiab vajalikku teavet trüki- ja veebisõnastikest ning teatmeteostest;
- 8) räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;
- 9) vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;
- 10) jagab lihtsamaid juhiseid, teeb ettepanekuid ja vastab neile;
- 11) kirjeldab sündmusi, olukordi, kohti, tegevusi ja inimesi;
- 12) väljendab ja selgitab oma vajadusi, soove ja emotsioone, tuleb toime igapäevaelu olukordades;
- 13) vahendab raamatu või filmi põhisisu ning väljendab oma muljeid ja mõtteid;
- 14) avaldab arvamust tuttavatel teemadel ja põhjendab oma seisukohta;
- 15) kirjutab ja täidab lihtsamaid tarbetekste, nagu kutse, sõnum, e-kiri, avaldus, ankeet;
- 16) kirjutab kirjeldavaid ja jutustavaid tekste tuttavatel teemadel;
- 17) valdab põhisõnavara, vajaduse korral lihtsustab sõnumit või sõnastab oma teksti ümber;
- 18) tuletab konteksti põhjal sõnade tähendusi;
- 19) kasutab grammatika põhitarindeid võrdlemise korrektselt;
- 20) hääldab sõnu ja lauseid üldiselt selgelt ja arusaadavalt.

Õppesisu:

MINA JA TEISED: suhtlemine pereliikmete ja kaaslastega; viisakusväljendid;

KODU JA LÄHIÜMBRUS: elu linnas ja maal; kodu kirjeldamine; avalikud kohad; lemmikloomad; töövahendid ning kohustused kodus; rõõmsad ja kurvad sündmused peres;

EESTI JA MAAILM: Eesti geograafiline asukoht; ilm; riigi- ja rahvusümboolika; riigipühad ja riiklikud tähtpäevad; üldrahvalikud sündmused; Euroopa riigid; pealinnad, põhirahvused, keel, kultuuritavad, huvipakkuvad paigad, muuseumid; eakohased aktuaalsed ühiskondlikud teemad;

VABA AEG: kooliväline tegevus; huvid; laagrid; lugemiseelistused; perepuhkus; aastaajad ja puhkus; spordialad ning sportlikud tegevused.

IGAPÄEVAELU. ÕPPIMINE JA TÖÖ: avalikud asutused; turvaline liiklemine; tee küsimine ja juhatamine; päeva plaanimine; ametid ja töökohad;

TERVIS JA TERVISLIK ELUVIIS: terviseprobleemid (ennetamine, ravi, õnnetusjuhtumid)

Praktilised tööd:

- suhtleb viisakalt pereliikmete ja kaaslastega igapäevastes olukordades;
- osaleb vestlustes, esitab küsimusi ja vastab neile;
- väljendab oma tundeid, soove ja arvamust ning põhjendab neid lühidalt.
- kirjeldab oma kodu ja elu linnas või maal;
- jutustab rõõmsatest ja kurbadest peresündmustest;
- kirjeldab avalikke kohti, koduseid kohustusi ja lemmikloomi;
- loeb ja kasutab tarbetekste (teade, juhised, kuulutus).
- tutvustab Eestit (asukoht, sümbolid, tähtpäevad);
- nimetab Euroopa riike, pealinna ja keeli;
- otsib infot sõnastikest ja teatmeteostest;
- vahendab raamatu, artikli või filmi põhisisu ning oma muljeid;
- arutleb eakohastel ühiskondlikel teemadel.
- kirjeldab oma huvialasid, laagreid ja perepuhkest;
- räägib lugemiseelistustest ja spordialadest;
- osaleb aruteludes vaba aja ja tervisliku liikumise teemal.
- küsib ja juhatab teed, kirjeldab turvalist liiklemist;
- planeerib oma päeva ja selgitab oma päevaplaani;
- tutvub ametite ja töökohtadega ning väljendab huve;
- kirjutab ja täidab lihtsaid tarbetekste (kiri, e-kiri, avaldus, ankeet);
- kirjutab lühikesi jutustavaid ja kirjeldavaid tekste.
- kirjeldab tervislikke harjumusi ja toitumist;
- räägib terviseprobleemidest ja ennetusviisidest;
- osaleb rollimängus (arst, apteek, esmaabi olukord).

6. klass

Õpitulemused:

- 1) tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades;
- 2) saab aru lühematest lihtsamatest teadetest, sõnumitest, juhistest ja kirjadest;
- 3) saab aru tuttava sisu ja selge üleschitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest;
- 4) saab aru eakohase eestikeelse filmi põhisisust;
- 5) leiab ja mõistab asjakohast teavet tarbetekstidest, näiteks teated, kirjad, voldikud, kuulutused, reklaamid, juhised, hoiatused jmt;
- 6) loeb eakohast ilukirjandusteksti ja mõistab selle põhisisu;
- 7) leiab vajalikku teavet trüki- ja veebisõnastikest ning teatmeteostest;

- 8) räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;
- 9) vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;
- 10) jagab lihtsamaid juhiseid, teeb ettepanekuid ja vastab neile;
- 11) kirjeldab sündmusi, olukordi, kohti, tegevusi ja inimesi;
- 12) väljendab ja selgitab oma vajadusi, soove ja emotsioone, tuleb toime igapäevaelu olukordades;
- 13) vahendab raamatu või filmi põhisisu ning väljendab oma muljeid ja mõtteid;
- 14) avaldab arvamust tuttavatel teemadel ja põhjendab oma seisukohta;
- 15) kirjutab ja täidab lihtsamaid tarbetekste, nagu kutse, sõnum, e-kiri, avaldus, ankeet;
- 16) kirjutab kirjeldavaid ja jutustavaid tekste tuttavatel teemadel;
- 17) valdab põhisoonavara, vajaduse korral lihtsustab sõnumit või sõnastab oma teksti ümber;
- 18) tuletab konteksti põhjal sõnade tähendusi;
- 19) kasutab grammatika põhitarindeid võrdlemisi korrektselt;
- 20) hääldab sõnu ja lauseid üldiselt selgelt ja arusaadavalt.

Õppesisu:

MINA JA TEISED: suhtlemine pereliikmete ja kaaslastega; viisakusväljendid;

KODU JA LÄHIÜMBRUS: elu linnas ja maal; kodu kirjeldamine; avalikud kohad; lemmikloomad; töövahendid ning kohustused kodus; rõõmsad ja kurvad sündmused peres;

EESTI JA MAAILM: Eesti geograafiline asukoht; ilm; riigi- ja rahvussümboolika; riigipühad ja riiklikud tähtpäevad; üldrahvalikud sündmused; Euroopa riigid; pealinnad, põhirahvused, keel, kultuuritavad, huvipakkuvad paigad, muuseumid; eakohased aktuaalsed ühiskondlikud teemad;

VABA AEG: kooliväliline tegevus; huvid; laagrid; lugemiseelistused; perepuhkus; aastaajad ja puhkus; spordialad ning sportlikud tegevused.

IGAPÄEVAELU. ÕPPIMINE JA TÖÖ: avalikud asutused; turvaline liiklemine; tee küsimine ja juhatamine; päeva plaanimine; ametid ja töökohad;

TERVIS JA TERVISLIK ELUVIIS: tervise eest hoolitsemine, toitumine, füüsiline tervis, sõltuvused.

Praktilised tööd:

- suhtleb viisakalt erinevates igapäevastes olukordades;
- osaleb vestlustes, esitab täpsustavaid küsimusi ja vastab neile;
- väljendab ja põhjendab oma arvamusi, soove ja emotsioone.
- kirjeldab oma kodu, elu linnas ja maal ning avalikke kohti;
- jutustab kodustest kohustustest ja peresündmustest;
- kasutab juhiseid ja tarbetekste (juhend, kuulutus, hoiatus).
- tutvustab Eestit (asukoht, ilm, sümboolika, tähtpäevad);
- võrdleb Eestit teiste Euroopa riikidega (pealinn, keel, kultuur);
- leiab infot sõnastikest ja teatmeteostest;
- vahendab raamatu, artikli või filmi põhisisu ning oma seisukohti;

- arutleb eakohastel ühiskondlikel teemadel.
- kirjeldab oma huvialasid, spordialasid ja vaba aja veetmist;
- räägib puhkusest ja laagritest eri aastaegadel;
- väljendab lugemiseelistusi ja põhjendab valikuid.
- küsib ja juhatab teed avalikes kohtades;
- planeerib oma päeva ja esitleb päevaplaani;
- kirjeldab ameteid ja töökohti ning seostab neid oma huvidega;
- kirjutab ja täidab tarbetekste (e-kiri, avaldus, ankeet);
- kirjutab sidusamaid jutustavaid ja kirjeldavaid tekste.
- kirjeldab tervislikke eluviise ja toitumist;
- arutleb sõltuvuste ja terviseriskide üle;
- osaleb rollimängudes (arsti juures, esmaabi, nõuandmine).

III kooliaste

7. klass

Õpitulemused:

- 1) kasutab teadlikult eesti keele oskuse arendamiseks keelekeskkonna võimalusi;
- 2) jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte;
- 3) loeb eakohaseid eri žanris ilukirjandustekste, analüüsib nende sisu ja mõistab sõnumit;
- 4) suhtleb ettevalmistuseta küllaltki ladusalt, väljendab oma seisukohti, tundeid ja soove, reageerib kaaslaste jutule;
- 5) kirjutab jutustavaid ja kirjeldavaid tekste nii realistlikus kui ka fantastilises laadis;
- 6) valdab üldsõnavara, väljendub selgelt, täpselt ja varieeruvalt;
- 7) valdab grammatika tarindeid;
- 8) hääldab sõnu ja lauseid selgelt ja loomulikult;
- 9) arvestab keeleliste vahendite valikul suhtluse eesmärki, partnerit ja olukorda;
- 10) ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks;
- 11) järgib õigekirjareegleid.

Õppesisu:

MINA JA TEISED: võimed; inimestevahelised suhted; virtuaalne suhtlemine;

KODU JA LÄHIÜMBRUS: kodu ja lähiümbruse korrashoid; käitumine koduümbruses ja looduses, keskkonnasäästlikkus, turvalisus; peretraditsioonid;

EESTI: Eesti geograafiline kaart; haldusjaotus; looduskaitse; Eesti vaatamisväärsused;

RIIGID JA NENDE KULTUUR: maailmajaod, maailma riigid, nende looduslik ja kultuuriline eripära, looduskaunid kohad, loodusnähtused;

VABA AEG: ettevalmistus reisiks ja reisimise viisid; reiseid teistesse maadesse; vaba aja veetmise viisid. Tervislik eluviis. Raha. Hädaolukorrad. Arstiabi.

IGAPÄEVAELU. ÕPPIMINE JA TÖÖ: edasiõppimine; õpilasvahetus; huvirühmad koolis; meedia ja reklaam;

TERVIS JA TERVISLIK ELUVIIS: tervis, suhted, sport, toitumine.

Praktilised tööd:

- kirjeldab oma võimeid, huve ja tugevusi;
- arutleb inimestevaheliste suhete ja virtuaalse suhtlemise üle;
- väljendab ja põhjendab oma arvamust ning reageerib kaaslaste seisukohtadele.
- kirjeldab kodu ja lähiümbruse korrashoidu ning ohutut käitumist;
- selgitab keskkonnasäästliku käitumise põhimõtteid;
- tutvustab peretraditsioone ja nendega seotud väärtusi.
- kasutab Eesti kaarti, nimetab haldusüksusi;
- tutvustab Eesti looduskaitset ja vaatamisväärsusi;
- loeb ja vahendab lühitekste Eesti looduse ja kultuuri kohta.
- tutvustab maailmajagusi ja riike;
- kirjeldab eri maade looduslikke ja kultuurilisi eripärasid;
- võrdleb riike ja väljendab oma eelistusi;
- räägib loodusnähtustest ja looduskaunistest paikadest.
- planeerib reisi (sihtkoht, transport, tegevused);
- kirjeldab oma reisikogemusi või unistuste reisi;
- räägib raha kasutamisest igapäevaelus;
- tegutseb rollimängus hädaolukorras või arstiabi vajades;
- arutleb tervisliku eluviisi üle.
- räägib edasiõppimise võimalustest ja huvirühmadest;
- tutvustab õpilasvahetust ja selle kogemust;
- analüüsib meedia ja reklaami lihtsal tasandil;
- kirjutab ja täidab tarbetekste (e-kiri, avaldus, ankeet).
- kirjeldab tervise, suhete, spordi ja toitumise seoseid;
- väljendab oma hoiakuid tervislike valikute suhtes;
- arutleb riskikäitumise ja heaolu teemadel.

8. klass

Õpitulemused:

- 1) kasutab teadlikult eesti keele oskuse arendamiseks keelekeskkonna võimalusi;
- 2) saab aru erisuguse pikkuse ja keerukusega suuliste tekstide põhisust;
- 3) jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte;
- 4) saab aru enamikust suulistest ja kirjalikest üldkeelsetest tarbe- ja meediatekstidest;
- 5) jälgib ja mõistab eakohaste arvamus- ja probleemartiklite arutluskäiku;
- 6) loeb eakohaseid eri žanris ilukirjandustekste, analüüsib nende sisu ja mõistab sõnumit;
- 7) suhtleb ettevalmistuseta küllaltki ladusalt, väljendab oma seisukohti, tundeid ja soove, reageerib kaaslaste jutule;
- 8) osaleb arutelus, väljendub selgelt ja üksikasjalikult mitmesugustel teemadel, esitab argumentide ja näidetega toetatud seisukohti ja põhjendusi;

- 9) kirjutab eri tüüpi tarbetekste, näiteks avaldus, motivatsioonikiri, elulookirjeldus, seletuskiri, e-kiri, ning vormistab need korrektselt;
- 10) kirjutab jutustavaid ja kirjeldavaid tekste nii realistlikus kui ka fantastilises laadis;
- 11) kirjutab arutlevaid tekste, esitab pool- ja vastuargumente, toob näiteid ning sõnastab kokkuvõtte;
- 12) kirjutab raamatu-, filmi- või teatriarvustuse;
- 13) valdab üldsõnavara, väljendub selgelt, täpselt ja varieeruvalt;
- 14) valdab grammatika tarindeid;
- 15) hääldab sõnu ja lauseid selgelt ja loomulikult;
- 16) arvestab keeleliste vahendite valikul suhtluse eesmärki, partnerit ja olukorda;
- 17) ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks;
- 18) järgib õigekirjareegleid.

Õppesisu:

MINA JA TEISED: võimed; inimestevahelised suhted; virtuaalne suhtlemine;

KODU JA LÄHIÜMBRUS: kodu ja lähiümbruse korrashoid; käitumine koduümbruses ja looduses, keskkonnasäästlikkus, turvalisus; peretraditsioonid;

EESTI : Eesti geograafiline kaart; haldusjaotus; looduskaitse; Eesti vaatamisväärsused;

RIIGID JA NENDE KULTUUR: Euroopa Liit, maailmajaod, maailma riigid, nende looduslik ja kultuuriline eripära, looduskauhid kohad, loodusnähtused;

VABA AEG: ettevalmistus reisiks ja reisimise viisid; reiseid teistesse maadesse; vaba aja veetmise viisid. Tervislik eluviis; raha; hädaolukorrad; arstiabi.

IGAPÄEVAELU. ÕPPIMINE JA TÖÖ: edasiõppimine; õpilasvahetus; huvirühmad koolis; meedia ja reklaam;

TERVIS: füüsiline ja vaimne tervis.

Praktilised tööd:

- kirjeldab oma võimeid, tugevusi ja arenguvajadusi;
- arutleb inimestevaheliste suhete ja virtuaalse suhtlemise üle;
- väljendab ning põhjendab oma seisukohti ja hoiakuid.
- selgitab kodu ja lähiümbruse korrashoiu ning turvalise käitumise põhimõtteid;
- arutleb keskkonnasäästliku eluviisi üle;
- tutvustab peretraditsioone ja nendega seotud väärtusi.
- kasutab Eesti kaarti ja haldusjaotust info edastamiseks;
- tutvustab Eesti looduskaitset ja vaatamisväärsusi;
- seostab loodus- ja kultuuriväärtusi jätkusuutlikkusega.
- tutvustab Euroopa Liitu ning maailmajagusi ja riike;
- võrdleb riikide looduslike ja kultuurilisi eripärasid;
- kirjeldab loodusnähtusi ja looduskauheid paiku;
- arutleb globaliseerumise mõjude üle.
- planeerib reisi (sihtkoht, eelarve, transport);

- vahendab reisikogemusi või koostab unistuste reisi esitluse;
- räägib raha kasutamisest ja vastutustundlikust tarbimisest;
- tegutseb rollimängus hädaolukorras ja arstiabi vajades;
- arutleb tervisliku eluviisi üle.
- analüüsib edasiõppimise ja õpilasvahetuse võimalusi;
- tutvustab huvirühmi ja koolivälisest tegevust;
- analüüsib meediat ja reklaami kriitiliselt;
- kirjutab ja täidab tarbetekste (e-kiri, avaldus, ankeet).
- kirjeldab füüsilise ja vaimse tervise tasakaalu;
- arutleb stressi, suhete ja heaolu üle;
- väljendab oma hoiakuid tervist toetavate valikute suhtes.

9.klass

Õpitulemused:

- 1) kasutab teadlikult eesti keele oskuse arendamiseks keelekeskkonna võimalusi;
- 2) saab aru erisuguse pikkuse ja keerukusega suuliste tekstide põhisust;
- 3) jälgib vilunud kõnelejate elavat mõttevahetust ning saab aru selgelt struktureeritud diskussioonist;
- 4) jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte;
- 5) saab aru enamikust suulistest ja kirjalikest üldkeelsetest tarbe- ja meediatekstidest;
- 6) jälgib ja mõistab eakohaste arvamus- ja probleemartiklite arutluskäiku;
- 7) loeb eakohaseid eri žanris ilukirjandustekste, analüüsib nende sisu ja mõistab sõnumit;
- 8) suhtleb ettevalmistuseta küllaltki lodusalt, väljendab oma seisukohti, tundeid ja soove, reageerib kaaslaste jutule;
- 9) osaleb arutelus, väljendub selgelt ja üksikasjalikult mitmesugustel teemadel, esitab argumentide ja näidetega toetatud seisukohti ja põhjendusi;
- 10) peab selgelt struktureeritud ettekande, toob esile olulisemad seisukohad ning poolt- ja vastuargumendid;
- 11) kirjutab eri tüüpi tarbetekste, näiteks avaldus, motivatsioonikiri, elulookirjeldus, seletuskiri, e-kiri, ning vormistab need korrektselt;
- 12) kirjutab jutustavaid ja kirjeldavaid tekste nii realistlikus kui ka fantastilises laadis;
- 13) kirjutab arutlevaid tekste, esitab poolt- ja vastuargumente, toob näiteid ning sõnastab kokkuvõtte;
- 14) kirjutab raamatu-, filmi- või teatriarvustuse;
- 15) valdab üldsõnavara, väljendub selgelt, täpselt ja varieeruvalt;
- 16) valdab grammatika tarindeid;
- 17) hääldab sõnu ja lauseid selgelt ja loomulikult;
- 18) arvestab keeleliste vahendite valikul suhtluse eesmärki, partnerit ja olukorda;
- 19) ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks;
- 20) järgib õigekirjareegleid.

Õppesisu:

MINA JA TEISED: võimed; inimestevahelised suhted; virtuaalne suhtlemine;

KODU JA LÄHIÜMBRUS: kodu ja lähiümbruse korrashoid; käitumine koduümbruses ja looduses, keskkonnasäästlikkus, turvalisus; peretraditsioonid;

EESTI : Eesti geograafiline kaart; haldusjaotus; looduskaitse; Eesti vaatamisväärsused;

RIIGID JA NENDE KULTUUR: riigiparaat, noorteorganisatsioonid, maailmajaod, maailma riigid, nende looduslik ja kultuuriline eripära, looduskaunid kohad, loodusnähtused;

VABA AEG: ettevalmistus reisiks ja reisimise viisid; reisirühmi teistesse maadesse; vaba aja veetmise viisid. Tervislik eluviis; raha; hädaolukorrad; arstiabi.

IGAPÄEVAELU. ÕPPIMINE JA TÖÖ: edasiõppimine; õpilasvahetus; huvirühmad koolis; meedia ja reklaam;

TERVIS JA TERVISLIK ELUVIIS: füüsilise ja vaimse tervise tasakaal, terviseriskid, netisõltuvus, toitumine.

Praktilised tööd:

- analüüsib oma võimeid, tugevusi ja arenguvajadusi;
- arutleb inimestevaheliste ja virtuaalsete suhete üle;
- väljendab ja põhjendab oma seisukohti ning reageerib teiste arvamustele.
- selgitab kodu ja lähiümbruse korrashoiu ning turvalise käitumise põhimõtteid;
- arutleb keskkonnasäästlikkuse ja vastutustundliku käitumise üle;
- tutvustab peretraditsioone ja nende tähendust.
- kasutab Eesti kaarti ja haldusjaotust info esitamiseks;
- tutvustab Eesti looduskaitset ja olulisemaid vaatamisväärsusi;
- seostab looduse ja kultuuri hoidmist kestliku arenguga.
- kirjeldab maailmajagusi ja riike ning nende eripära;
- tutvustab riigiparaati ja noorteorganisatsioone;
- võrdleb kultuure ja arutleb globaalsete teemade üle;
- kirjeldab loodusnähtusi ja looduskauneid kohti.
- planeerib reisi (sihtkoht, eelarve, ohutus);
- jagab reisikogemusi või koostab temaatilise esitluse;
- arutleb raha rolli üle igapäevaelus;
- tegutseb rollimängus hädaolukorras ja arstiabi vajades;
- arutleb tervisliku eluviisi üle.
- analüüsib edasiõppimise ja õpilasvahetuse võimalusi;
- tutvustab huvirühmi ja noorte tegevusi;
- analüüsib meediat ja reklaami kriitiliselt;
- kirjutab ja täidab tarbetekste (e-kiri, avaldus, ankeet).
- analüüsib füüsilise ja vaimse tervise tasakaalu;
- arutleb terviseriskide, sh netisõltuvuse üle;
- väljendab oma hoiakuid toitumise ja tervisekäitumise suhtes.